

माझ्या आठवणीतून—

मी पाहिलेले साईबाबा — १

— सौ. सरोजिनी मुळ्ये
सररखती सदन, साऊथ तुकोगंज
६ नाथ मंदिर कॉलनी,
मु. पो. इंदूर (म.प्र.).

[श्री साईबाबांचे एक लाडके भक्त व बाबांच्या या 'श्री साईलीला' मासिकाचे पहिले संपादक श्री. काकासाहेब महाजनी यांच्या कन्या सौ. सरोजिनी मुळ्ये यांनी लिहिलेल्या या आठवणीवजा लेखाद्वारे ही नवीन माहितीपूर्ण लेखमाला सुरु करीत आहोत. आमच्या याचकांना ती नवकीच आवडेल.]

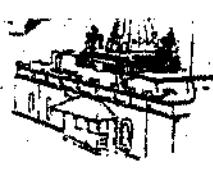

सौ. सरोजिनी मुळ्ये

आजतागायत तसाच आहे. अगदी लहानपणापासून जरी मी शिरडीला जात होते तरी तेव्हा मला काहीच समजत नसे. पुढे मी सात आठ वर्षांची झाले तेव्हाची मला चांगली आठवण आहे.

८व्या वर्षी मी वडिलांबरोबर जेव्हा शिरडीला गेले तेव्हा म्हातारी माणसे म्हणजे आजोबा असतात एवढे माहीत होते. प्रथम दर्शनी ते मला आजोबाच वाटले. गेल्याबरोबर बाबांनी मला मांडीवर बसवून घेतले व पाठीवर हात फिरवून म्हणाले, ही माझी 'मैना' आहे. च त्यांनी मला आफल्या हाताने उदी लावून प्रसाद दिला. त्यांना लहान मुले फार आवडत असत, त्याच्या जवळ भेदभाव नव्हता. घाणेरडी मुले जसी त्याच्या जवळ आली तरी ते कंटाळा न करता त्यांना स्वच्छ करीत असत. सर्व धर्मियांना त्यांच्या जवळ सारखीच वागणूक असे.

आमचे घरी रोज श्रींची आरती पूजा, दर गुरुवारी बाबाना हार व शिंच्याचा नैवेद्य न चुकता माझी आई करीत असे. कोणीही फकीर भिक्षेला आला तरी त्याला रिक्त

हस्ते जाऊ देवू नये, ही शिकवण लहानपणापासून मिळाली.

माझ्या लहानपणी शिर्डीला जाण्याकरिता हल्लीसारखी सर्व साधने उपलब्ध नव्हती. कोपरगाव पर्यंत आगगाडीने जावयाचे व पुढे टांग्यातून किंवा बैलगाडीतून शिर्डीला जावे लागत असे. याही गोष्टीची तेव्हा मजा वाटावयाची.

लहान वयात घरांतील वातावरणाचा व संस्कृतीचा परिणाम मनावर ठसतो. तोच परिणाम माझ्यावरही झाला व श्रद्धा दृढ झाली. मी बाबांना पाहिले तेव्हा त्यांचा चेहरा आकर्षक वाटला. ते गोरेपान व उंच होते. त्यांचे बसणे, उठणे, रहाणे, झोपणे वगैरे बहुतेक मशिदीतच असे. ते एक दिवस चावडीत व एक दिवस मशिदीत झोपत असत. ते जेव्हा मशिदीत बसत तेव्हा कठज्याजवळ लांब पाय करून, कठज्यावर हात ठेवून धुनीसमोर बसलेले असत. हे दृष्ट्य अद्यापही डोळ्यांसमोर आहे. उजव्या हाताला माधवराव देशपांडे त्यांच्या सेवेला बसलेले असत. त्यांची बाबांवर एवढी श्रद्धा असे की, त्यांना विचारल्याशिवाय ते काहीही करत नसत. त्यांची बाबांशी इतकी सलगी होती की, ते बाबांना एकेरी नावाने हाक मारीत. बाबांना काही सांगावयाचे असले तर म्हणत, 'म्या म्हटलं द्येवा तू असेच कर'. ते त्यांचे सर्व ऐकतही असत. माधवरावांच्या मध्यस्थिने पुष्कळ लोक बाबापाशी आपला कार्यभाग उरकून घेत असत. आम्ही शिरडीला त्यांच्याच घरी उतरत होतो. त्या काळी हल्ली सारखी भक्तांना उतरण्याची सोय नव्हती. शिर्डी अगदी खेडेगाव होते. बाबांच्या शिर्डी वारतव्यामुळे आज शिर्डीला राजवैभव प्राप्त झाले आहे.

बाबांची झोपण्याची फळी मी पाहिली आहे. त्यांना मशिदीत अंधार आवडत नसे. ते सदोदित पणत्या लावीत असत. तेल न मिळाल्यामुळे, त्यांनी पाण्यात पणत्या पेटवून दाखविल्या होत्या, हे सर्वांना माहीतच आहे.

ते स्वभावाने रागीटही होते व मायाळूही होते. ते ज्या दगडावर बसत असत, तो दगड अद्याप शिर्डीला आहे. ते एक ईश्वरी अवतार होते. बाबांची आमच्यावर पूर्ण कृपा व छत्र सदैव आहे. अनेक संकटांतून त्यांनी वाचविले आहे व आजही ते आम्हाला संभाळीत आहेत. आमच्या माहेरी व सासरी ते प्रगट होऊन गोलेले आहेत. बाबांचा श्यामसुंदर नावाचा घोडा होता. त्याला आरतीच्या वेळी साजशृंगार घालून आणीत असत, हे मी पाहिले आहे. तो आरती संपेपर्यंत उभा रहात असे व संपत्यावर पुढील दोन पाय उंच करून बाबांना वंदन करीत असे.

साधूसंतांची भेट होणे व अगदी जवळून त्यांचा सहवास घडणे, ही परमभाग्याची गोष्ट आहे. ते भाग्य मला लाभल्याबद्दल मी त्यांची अत्यंत ऋणी आहे. हच्या वरून मला जी कविता सुचली ती त्यांच्याव प्रेरणेने म्हणून येथे देत आहे.

मजसम भाग्यवान मी असेन

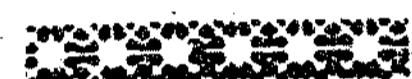
प्रत्यक्षांत मजला घडले साईचे दर्शन

घडले त्यांचे चरण तीर्थ सेवैन

केले त्यां हातचे उदी प्रसाद सेवन

मजवरी असे कृपा प्रेम भारी बाबांचे
सौख्य लाभले मला, तयाच्या मांडीवर बसण्याचे
अनेक अनुभव मजला आले, बाबांच्या लीलांचे
आशीर्वाद मला लाभले, माझ्या वडिलांचे
'साईनाथा' भजवरी करी, कृपा तूंच आतां
अंत होऊं दे, नामस्मरण ते करितां करितां
एवढीच ती मनीषा माझी पुरवी तूं आतां
तुला विनविते, आणि प्रार्थिते श्री साईनाथा

श्री साईचरणी शतशः प्रणाम करून सदैव त्यांची कृपा अखंड रहावी, हीच साई
चरणी प्रार्थना.

श्रद्धेचा आविष्कार

— सौ. कल्पना मंगेश कोरडे

४ था मजला, आर्य समाज समोर,
१८ काकडवाडी, गिरगाव, मुंबई-४०० ००४.

श्रद्धा सबुरी भक्ति । मनुष्याचा विसावा

न धरी अहंकार मनी । ते संतांचे निकट पांखरु ॥

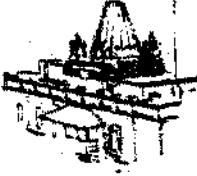
श्रद्धा, सबुरी, भक्ती हे माणसांचे तीन मौल्यवान गुण आहेत. पण ते तो जेव्हा
अंगिकारु शकेल, तेव्हाच त्यांचा उपयोग होतो.

भक्ती माणसाने कोणत्याही प्रकाराने करावी. उदा. (१) नामस्मरण (२) फळे,
फुले वाहून (३) ध्यान करून (४) भजन. यापेकी आपल्याला आवडेल त्या मार्गाने
भक्ती करावी. जशी शरीरास अन्नाची जरूरी आहे, शौचास जाणे जरूर आहे, तसेच
नामस्मरण त्याही पेक्षा जरूर आहे.

परमेश्वराच्या श्वासाने पाने हलतात, फुले बहरतात. आपले शरीरपण कसे सुंदर,
व्यवस्थित निर्माण केले आहे. नाकाच्या जागी नाक, डोळ्याच्या जागी डोळा, कानाच्या
जागी कान, हातापायाची बोटे वगैरे गोष्टी व्यवस्थित करतो. तेच जर जरा इकडे
तिकडे झाले तर काय होईल?

आपले शरीर हे मंदिर आहे, व प्राण हा त्यातला देव आहे. परंतु त्याला आपण
जागृत करायला हवे. तरच आपल्यात देवत्व उत्तरते. संतांनी म्हटले आहे की, तुम्हाला
दिलेले शरीर । ते माझे विश्रांतीचे मंदिर । कशाला जातोस मंदिराशी । शोध मला तू
अंतरीशी ॥

संसार करता करता आपण परमार्थ करायला हवा. तुकाराम, नामदेव, जनाबाई,
गोराकुंभार वगैरे संत संसाररुपी सागरात आपली भक्तिरुपी नाव सोडून श्वास असे

पर्यंत तरत राहिले. परमेश्वराची आठवण करायला तुम्हाला पैसा लागत नाही, कष्ट करावे लागत नाहीत, फक्त तुम्ही त्याला तुमच्या अंतरंगात आणायला पाहिजे.

छोटासा भक्त प्रलहाद, ज्ञानेश्वर, धुवबाळ इतकी छोटी मुले ते करु शकतात, ते इतरांना का होऊ नये!

मद, मत्सर, राग, लोभ, धनह्यांनी आपण अगदी भारादून गेलो आहोत. पण जेव्हा आपल्याला न आवरणारे संकट आले की, मग आपण, 'देवा, धाव बाबा, मी आता काय करूँ?' म्हणून दंवाला, परमेश्वराला हाक मारतो. पण त्या अगोदर सुखवरतू मध्ये असताना आपल्याला त्याची आठवण होत नाही. त्याला तुच्छ लेखतो. मग तो तुम्हाला संकटाच्या वेळी का बरे धावेल?

परमेश्वर आहे—नाही म्हणूनारे नास्तिक अखेरीस नत मस्तक होतात. आपल्या अंगी नम्रता येण्यासाठी आपण कुणाकडे तरी धावले पाहिजे. कुणाला तरी मोठे समजले पाहिजे. त्या कळून सगळ्या चांगल्या गोष्टी, सुविचार शिकले पाहिजे. म्हणून संसारात असताना जिवंत गुरु करावा. तेरच आपल्याला सन्मार्ग मिळतो, आनंद मिळतो, आपल्या हातून सत्कार्य होते.

गुरुशिवाय मोक्ष नाही. प्रत्येक संताने गुरु केलेला आहे. आपण तर काय साधीसुधी माणसे! मग आपल्याला गुरु करायला हवा.

गुरु ब्रह्मः गुरु विष्णुः गुरु देवोः महेश्वराः

गुरु साक्षात् परब्रह्मः तस्मै श्री गुरु देवो नमः

माझा साई

साई-साई मुखात बसला।

साई माझ्या मनात बसला॥

साई चरणी जीवन-अर्पण।

साई सुख दुःखात बसला॥

दीन दुर्बलांचा तू कैवरी।

संकटातून तूच वारी॥

कष्टी पडता येसी धावूनी।

तुझ्याच ठायी तुझ्याच दारी॥

हाक मारता धावून येई।

मना सांत्वना भरून देई॥

भक्तासाठी पदो-पदी तू।

जीवन हारा प्रेमा साई॥

छंद लागला तुझ्या भक्तिचा।

गळून जाई अभिमान शक्तिचा॥

वेड लागले साई चरणी।

तारी आता माऊली माई॥

— श्री. किशोर तारे

१११/५६, शिवाजी नगर,

मु.पो.-भोपाल, म.प्र.-४६२००६

साईदरबारातील माणिक आणि मोती ... ३

श्री. कृष्ण जागेश्वर भीष्म

- साईनंद

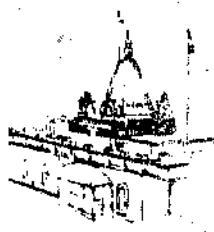
कै. कृष्णराव जागेश्वर भीष्म,
जन्म-१८५४, मृत्यु-८-८-१९३५

कै. कृष्णराव जागेश्वर भीष्म हयांची
मोहपा (जि. नागपूर) येथील समाधी.

मूर्त्तिष्ठिते हं बं द्वारे प्रतिसापूजन हैं हिंदुसंस्कृतिकाव्यम् रेतव्यम्
करितां न सून अहा निजीं तां तां आपो तज नित्या ला या या न दून
ग्राघ्याता तें एक स्थाधन उत्ता है। असें त्रुंदि हिंडे. हेंज त्वरं भग है तर आ
जस की हिंदुज्ञानी द्वाले चाय, द्वाले अस तिन तर द्वान याहा व्याधात्मकां
का यात्यर्थ कोला, वृहु द्वान त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि
द्वाले न तर तिळ तर न त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि त्रुंदि

कै. कृष्णराव जागेश्वर भीष्म हयांचे हस्ताक्षर

आमचा भारत हा अनेक संत पुरुषांच्या वास्तव्याने पुनीत झालेली भूमी आहे.
कबीर, सूर, तुलसी, मीरा, रहीम हे अखिल भारतीय सुकीर्तीचे संत म्हणून ओळखले
जातात. आमच्या महाराष्ट्रात तर ज्ञानेश्वर, नामदेव, एकनाथ, रामदास, तुकाराम या
संत श्रेष्ठींनी तर उभा महाराष्ट्र गाजवला. अलीकडल्या काळात तर संत बाळेकुंदीकर
महाराज, गाडगे महाराज, गजानन महाराज, अककलकोट स्वामी महाराज व संत
चूडामणी भगवान श्री साईनाथ महाराज यांनी आपल्या भक्तांना अभयदान देऊन
त्यांची भरपूर सेवा केली. अनेक भक्तांसमोर चमत्कार करून त्यांनी त्यांना अक्षरशः

चकीत करून सोडले. यां सान्या संतांची आठवण देश व त्यांचे भक्त आज करीत आहेत.

या संतांची सेवा तन मनाने करण्यासाठी अनेक भक्त मंडळी पुढे आली. त्यांनी या संत पुरुषांची अनेकविधि सेवा केली. त्यांना जपले, त्यांची शुश्रूषा केली. संत साईबाबांची सेवा तत्कालीन अनेक भक्तांनी केली. गोदातीरी निवास करणाऱ्या या संत श्रेष्ठीच्या सहवासात अनेक मोठी विद्वान भक्त मंडळी आली. दाभोलकर, नूलकर, चांदोरकर, दिक्षित, बुटी, शामा देशपांडे, म्हाळसापती भगत, लक्ष्मण गणेश महाजनी इ. नावे सहज ओढावर घेतात. नागपूरचे श्री. कृष्ण जागेश्वर भीष्म हे सुद्धा भक्त साईदरबारात त्यावेळी वावरले आणि त्यांनी बाबांची चिरकाल सेवा आरती अभंगरुपाने करून ठेवलेली आहे. खरोखरच ही त्यांची महान सेवा होय. श्री. भीष्मांनी त्यार केलेल्या श्री बाबांच्या बन्याचशा आरत्या सकाळी, दुपारी, सायंकाळी व रात्री शेजारतीस भक्तगणांकडून तालंबद्ध व सूरावर रोजच्या रोज म्हटल्या जातात.

अशा श्री. कृष्णराव भीष्मांचा जन्म इ.स. १८५४ साली बोरी-जिल्हा नागपूर येथे झाला. त्यांचे बरेचसे शिक्षण नागपूरलाच झाले. त्यांचे जवळ जवळ सारेच शिक्षण मराठीतून झाले. शिक्षणानंतर त्यांनी शाळा खात्यात नोकरी केली. पुढे कायदे भंगाच्या राष्ट्रीय चळवळीतून त्यांनी भाग घेतला व देश सेवेच्या व्रताला वाहून घेतले. राष्ट्रीय कार्याला वाहून घेतलेल्या मंडळीनी कालांतराने आपापल्या नोकऱ्याही सोडून दिल्या होत्या. त्याप्रमाणे भीष्मांनीही आपली सास्तरळीनंतर पकडलेली महसूल खात्यातील नोकरी सोडून दिली व काही काळ शेती करण्यात घालविला. धर्मवीर डॉ. मुंजे, डॉ. हेडगेवार हे भीष्मांचे परममित्र होते.

१९१२ साली त्यांनी साईनाथ महाराजांचे प्रथम दर्शन घेतले. अमरावतीच्या दादासाहेब खापड्यांशीही त्यांचे मैत्रीचे संबंध होते. खापड्यांनी त्यांना “शिरडीस चलता काय?” असा एकदा प्रश्न केला. तेव्हा होकार देऊन ते खापड्यांचे समवेत शिरडीला गेले. तिथे त्यांना साईचे दर्शन घडले, त्यांनी साईना मनापासून नमस्कार केला. साईबरोबर तिथे गोपाळराव गुंड, तात्या कोते, नाना निमोणकर, दामुअण्णा कासार, शामा यांचीही प्रथम भेट झाली.

श्री. कृष्णरावांची बाबांशी प्रत्यक्ष गाठभेट होण्यापूर्वी एक जबरदस्त घटना घडलेली आहे, ती अशी—

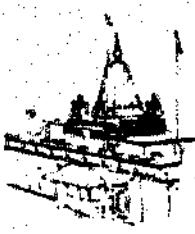
श्री. कृष्णरावांचे कुटुंब अवेळी निवर्तले. त्यामुळे त्याच्या आयुष्यात पोकळी निर्माण होऊन त्यांचे चित्त साहजिकच असिथर झाले. त्यांच्या मित्रमंडळीनी व हितचिंतकांनी त्यांना पुन्हा विवाह करण्याचा सल्ला दिला खरा पण त्यांना तो पटला नाही. पुन्हा जबाबदारी कुणाचीही नको म्हणून त्यांनी त्या सल्ल्याकडे लक्ष दिले नाही. असेच दिवस कंठीत असताना शके १८३०. श्रावण महिन्याच्या पौर्णिमेस म्हणजे नारळी पौर्णिमेला त्यांना रात्री एक स्वप्न पडले. एक काळ्या रंगाचा पुरुष त्यांना दिसला. त्याने अंगाला केशारी रंगाची उटी लावलेली होती. कपाळाला त्रिपुंड्र होते व त्याच्या पादुकांचीही फूल गंध लावून पूजा झालेली होती. त्या पुरुषाने भीष्मांच्या हाती एक

वर्तमानपत्र दिले. तेव्हा भीष्मांनी त्यास विचारले, “तू बाबा कोण? तुझे नाव काय?” पण या प्रश्नाना त्या पुरुषाने कोणतीच उत्तरे दिली नाहीत, फक्त त्या वर्तमानपत्राकडे बोट दाखवून निर्देश केला तोच भीष्मांनी नजर टाकताच त्यांना ‘सच्चिदानंद’ ही ठळक अक्षरे दिसली. लगेच त्या पुरुषाने “ही अक्षरे वाच” अशी आज्ञा केली. भीष्म पुन्हा त्या वर्तमानपत्राकडे पाहू लागले तेव्हा त्यांना “मंत्र व शिकावा” असे एका ठिकाणी लिहिलेले होते ते दिसले. हे काय स्वेष्य आपणाला पडले याचा अर्थ तरी काय असा प्रश्न त्यांना पडला. ते विचार करू लागले एवढ्यात ते वर्तमानपत्रही तिथे नाही व तो काळा वर्ण असलेला पुरुषही नाही. ते चकीत झाले. इतक्यात त्यांच्या मित्राने दार ठोठावले. त्या सरशी त्यांना जागा आली. त्यांनी आपले हे स्वेष्य ताबडतोब आपल्या दैनंदिनी मध्ये लिहून ठेवले पण या स्वेष्याचा उलगडा त्यांना होईना.

काही दिवसांनी त्यांचे घरी एक गाणपत्य साधु आले. त्यांना त्यांनी हे स्वेष्य सांगितले. तेव्हा त्यांनी सच्चिदानंद स्वामी तुमचे गुरु आहेत. असे सांगून ‘शिकावा’ हा मंत्र दिला.

पुढे भीष्म १९९२ साली खापड्याचे बरोबर शिरडीला गेले असतान्हा, त्यांनी बाबांना नमस्कार केला बाबांनीही हात जोडले व ‘जय सच्चिदानंद’ असे बाबा म्हणाले. ते ऐकताच भीष्म घोटाळ्यात पडले. आपल्याला काही दिवसापूर्वी स्वेष्यात दिसलेले सच्चिदानंद व हे एक की दोन असा त्यांना प्रश्न पडला. एक म्हणावे तर स्वेष्यातील साधुपुरुष वैष्णव होते व साईबाबा तर मुसलमान दिसतात. बरे दोन म्हणावे तर बाबांनी आपल्यालाच पाहिल्याबरोबर सच्चिदानंदाचेच नाव कां घेतले? अशा भ्रमात ते पडले. साईच्या भेटीच्या वेळी तिथे सर्व मंडळी बाबांचे चरणोदक घेत होती पण ‘भीष्मांनी’ ते घेतले नाही. बाबा तंबाखूची चिलीम पीत असत. भीष्म बाबांचे जवळ जरी बसले होते तरी बाबांनी त्यांना सुरुवातीस चिलीम पिण्यास दिली नाही. पण पुढे बाबांशीच गोष्टी, चाललेल्या असताना एका सेवकाने चिलीम भरली व बाबांचे हाती ती दिली. बाबांनी ती त्यावेळी नुसती ओठास लावली व जवळ बसलेल्या भीष्मांना देऊन ‘पी’ असे म्हटले. त्यांचे आज्ञेप्रमाणे भीष्म चिलीम प्याले व बाबांचे हाती ती परत त्यांना दिली. बाबांनी ती घेतली व तोडाने ‘आपण सगळीकडे फिरतो. गड्या, मुंबई, पुणे, सातारा, नागपूर ही सगळी शहरे रामानी भरली आहेत, असे बोलून ते भीष्मांना चटकन म्हणाले, “अरे, तू लाडू एकटा एकटाच खातोस, आम्हास एकही देत नाहीस, आता तरी तू मला पाच लाडू दे.” श्री साई प्रत्येक भक्ताकडे दक्षिणा मागत व त्याचा विनियोग ते पंरोपकाराकडे करीत असत हे सर्वांनाच माहीत आहे. बाबांच्या या बोलण्याचा भीष्मांचे मनावर योग्य तोच परिणाम झाला. आपल्याला नारळी पौर्णिमेला स्वेष्यात दिसलेले सच्चिदानंद वेगळे व साईनाथ वेगळे ही अनेक दिवसांची भावना तात्काळीच मावळली व तीर्थ वाटप करणाऱ्याकडून त्यांनी मुद्दाम तीर्थ मागून घेतले व बाबांच्या पायावर डोके ठेवले. त्यावेळेस बाबांनी आपला वरदहस्त त्यांच्या मस्तकावर दोन मिनिटे ठेवला.

नंतर भीष्म आपल्या बिन्हाडी गेले. पण या परक्या जागी आपण लाडू कसे काय करणार यांची त्यांना चिंता लागून राहिली. बरे लाडू केले तरी दुसऱ्याच्या मदतीने ते

केले हे बाबा नवकीच ओळखणार वरे त्यांनी अवधे पाचव लाडू मागितले ते कां? नुसते लाडूच का मागितले नाहीत? असा विचार मनाशी करीत त्यांनी सदंघ दिवस घालविला. रात्री त्याच चिंतनात त्यांना झोप लागली पण लौकरच ती उघडली व एक श्लोक तयार करण्याची त्यांना स्फूर्ति झाली. लगेच तो श्लोक तयारही झाला. सकाळी त्यापुढील श्लोक ते करीत बसले. काकासाहेब दिक्षितांनी बाबांकडे जाताना झाटेत तो श्लोक पाहिला. काही वेळाने स्नान करून भीष्मही बाबांच्या दर्शनास गेले. गेल्याबरोबर बाबांनी त्यांना लाडवांची आठवण पुन्हा करून दिली. भीष्म त्यावर काहीच बोलले नाहीत, पण दिक्षित म्हणाले, “लाडू तयार होऊन राहिले आहेत.” हे ऐकतांच श्रीची स्वारी स्वस्थ बसली. दुसरे दिवशी भीष्मांनी पाच श्लोक तयार केले. पुढे त्यांनी बरेच डोके खाजवले परंतु पाचापेक्षा अधिक श्लोक त्यांना त्यावेळी स्फुरले नाहीत. बाबांचे हातात पाच श्लोकांचा कागद दिल्यावर त्यांनी तो भीष्मांनाच वाचावयाची आज्ञा केली. ते श्लोक वाचीत असताना पुन्हा बाबांनी त्यांच्या मरतकावर हात ठेवला. त्यावेळी त्यांचे मनाची जी काय स्थिती झाली ती शब्दात वर्णन करून सांगता येणारी नाही, असे भीष्मांनी लिहून ठेवले आहे. त्यानंतर प्रत्येक कविता तयार करावी व बाबांना दाखवावी व त्यांचे आज्ञेने ती वाचून दाखवावी असा क्रम सुरु झाला व अशा तऱ्हेने ‘श्री साईनाथ सगुणोपासना’ हा श्री बाबांचा आरती संग्रह असा तयार झालेला आहे. यातील सर्व आरत्या स्वतः श्रीनी ऐकलेल्या आहेत हे विशेष होय. केवढी ही भीष्मांची जबरदस्त सेवा आहे पहा.

ही साईनाथ सगुणोपासनेची आरती पुस्तके १९२२ सालापर्यंत नामदार गणेश श्रीकृष्ण उर्फ दादासाहेब खापडे स्वखर्चाने छापत असत, वाटत असत, पण नंतर साईबाबा संस्थानच्या स्थापनेनंतर भीष्मांचेच संमतीने नंवीन नवीन आवृत्या काढल्या गेल्या आहेत. श्री बाबांच्या आरती संग्रहाची ही अशा प्रकारची कथा आहे. सध्या या सगुणोपासनेची ३५वी आवृत्ती बाहेर पडलेली आहे.

खापडे यांच्या बरोबरच भीष्म शिरडीला गेले होते. याचवेळी नेमका रामनवमीचा उत्सव साजरा करण्याची बाबांनी संमती दिली. रामजन्माचे पावित्र्य लक्षात घेऊन रामजन्म साजरा करावा अशी इच्छा बाबांनी भक्त मंडळीकडे केलेली होती, ती कल्पना सर्वांनाच पसंत पडली. यावेळी कीर्तनाची अडचण भीष्मांनीच दूर केली. त्यांनी स्वतः रंचलेले रामजन्माख्यान सांगण्याचे ठरविले. काकामहाजनीनी पेटीची साथ करण्याचे कबूल केले. राधामाईनी आपल्या घरातला सुंदर पाळणा आणून द्वारकामाईत ठेवला. गुढ्यातोरणे सर्वत्र उभारली गेली व रामजन्माच्या कार्यक्रमास सुरुवात झाली. बाबा प्रथम शांत होते. त्यांनी स्वतः काकांच्या गळ्यात एक हार घातला व दुसरी कीर्तनकार म्हणून भीष्मांच्या गळ्यात घालण्यास दिला. केवढे भाग्य या भीष्मांचे!

पुढे भीष्म किर्तनकार म्हणूनही साईदरबारात गाजले. त्यांनी अनेक ग्रंथ लिहिले, बहुमध्यविश्वामित्र, रामायणातील राक्षस, साईनाथ सगुणोपासना, भक्तराज जटाय, रामाची अवतारात गणना, परशुराम पराभव, रामायण ही काढबरी की इतिहास,

सीतादेवीचा, अग्नीप्रवेश, अहिल्योद्धार, गुरुप्रसाद, समुद्रदर्शन, सुवर्णमृग, रामेश्वरदर्शन अशी १३ पुस्तके त्यांची प्रकाशित असून लंकादहन, अंगावतरण, रामाचे सैन्य, सीतादेवी, रामभक्त हनुमान, दशरथाश्वमेध असे त्यांचे हे लिखाण अप्रसिद्ध असे आहे.

श्री साईचे परमभक्त श्री कृष्ण जागेश्वर भीष्म हे मोहपा येथे दिनांक ८ ऑगस्ट १९३५ रोजी साईचरणी विलीन झाले. त्यांचे नातू श्री. रमेश दिनकर भीष्म हे सध्या पुणे येथे कायम वारतव्य करून आहेत.

झंकारत ही वीणा

झंकारत ही वीणा सुख्वर
लहर लहर उठते
गीत मी तुजसाठी गाते ॥१॥

मोरपीस मी सुंदर होते
तुझिया किरीटावरी बैसते
मोरपिसाच्या डोक्यामधुनी
प्रेम गीत गाते – गीत मी ॥२॥

मी वेळूची मुरली होते
तव अधरावर नित्य राहते
सात स्वरांना आळवून मी
मधुर गीत गाते – गीत मी ॥३॥

मी तालाची टिपरी होते
सुरावटीवर रास खेळते
टिपरी नादे रास रंगता
मीच रंग होते – गीत मी ॥४॥

पदकमलाची मी छुम-छुम-छुम
नाच नाचते रुम झुम रुम झुम
नाच गायनी मी समचरणी
एकरूप होते – गीत मी ॥५॥

— श्री. नारायण विपक्षणकर
श्री सिद्धारुढ बिलिंग,
७५, भवानी शंकर रोड,
दादर, मुंबई-२८.

श्री साईबाबा आणि श्री दादामहाराज पाटगावकर

सौ. सुनंदा एच. दैवज्ञ

सरस्वती निलय, कामत बिलिंडग,
होसमने एकस्टेशन, शिमोगा.

श्री दादामहाराज

श्री साईबाबा

आपली पवित्र भारतभूमी खरोखरच सुवर्णभूमी आहे. आजतागायत या पुण्यभूमीत हजारो संतमहात्मे होउन गेले. आज आहेत व पुढेही होत राहतील. अनेक संताच्या परमात्मप्राप्ती करिता अनेक परंपरा व संप्रदाय निर्माण झाले आहेत. त्यात नवनाथांची मुख्य परंपरा पुढील श्लोकात गुफली आहे.

गोरक्षजालंदरचर्पटाशच अङ्गवंगकानिफमछिंदराद्या ।

चौरंगिरेवाणकभर्त्रिसंज्ञा S भूम्यां बभूवर्नवनाथसिद्धाः ॥

याच परंपरेतील श्री जालंदर संप्रदायात कोकणात रत्नागिरी जिल्ह्यातील राजापूरपासून जवळच एका खेड्यात पाटगांव येथे श्री. बाळकृष्ण केशव वैद्य या नावाचे एक थोर संत होउन गेले, हेच श्री सद्गुरु दादामहाराज होय! संसारी अज्ञानी जनांच्या हातून, पिशाच्यपीडा व इतर संसारातील दुःखे निवारण होण्यासाठी, जपं लपादी सेवा, श्रीगुरुचरित्र पारायणे, व्रतवैकल्ये इत्यादि होणे शक्य नाही, हे जाणून हे कार्य त्यांनी हाती घेतले, व लक्षावधी लोकांना दुःखमुक्त करून भक्तीचा मार्ग दाखवून दिला.

शिरडीचे श्री साईबाबा व श्री दादामहाराज हे समकालीन. जगाचे कल्याण व्हावे. मोह, माया, क्रोध, लोभ या प्रापंचिक जाळ्यातून लोकांची मुक्तता करावी, त्यांना स्वधर्मी लावावे, यासाठी या महापुरुषांनी कलीयुगात जन्म घेतला.

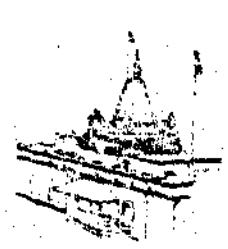
श्री दादामहाराज व श्री साईबाबा हे समकालीन. एक पाटगांवात तर एक दूर शिरडीला. दोघांनी एकमेकांना कधी पाहिले नक्ते, पण अंतरातून ते दोघे एकच

होते. दोघांचे संदेश एकमेकांना जात येत असत. यासंबंधीच्या दोन कथा पुढे देव आहे.

मुंबईच्या एका गृहस्थास भूतबाधा झाली होती. झपाटलेल्या अवस्थेत तो गृहस्थ इतका अनावर होई की, त्याला बांधून घालावे लागे. अशी बाधा झालेल्या गृहस्थास त्याच्या नातेवाईकांनी उपचारासाठी साईबाबांकडे आणून त्यांच्या समोर त्याला उभे केले. त्याला पहाताच साईबाबा म्हणाले, “अरे, ये जबरदस्त सैतान है। इसका इलाज मेरे पास नही। इसको पाटगावके बाला के पास ले जाव और उसको बोलो मैने भेजा है।” साईबाबांच्या सांगण्याप्रमाणे ती मंडळी पाटगांवचा शोध घेत, पंधरा दिवसांनी येऊन पोहोचली. त्या दिवशी सकाळीच श्री दादामहाराजांनी जवळच्या मंडळीना सांगून ठेवले होते की, शिर्डीच्या साईबाबांकडून आज एक जबरदस्त पिशाच्व येणार आहे. ती मंडळी पाटगांवी आल्यावर श्री दादामहाराजांची राहणी सामान्य माणसाप्रमाणोच असल्याचे त्यांना दिसले. साईबाबांनी सांगितलेला बाळ कोण, हे काही त्यांना ओळखता आले नाही. पण त्या पिशाच्वाने बरोबर ओळखले. दादामहाराजांचे दर्शन होताच त्याने पायावर लोळण घेतली. दादांनी त्या व्यक्तीला आठ दिवस ठेवून घेतले व त्या सैतानाला मुक्ती देवून त्या गृहस्थाला सोडविले.

एकदा एका भक्ताने दादांचे दर्शन घेऊन परत जाताना ‘मी आता शिर्डीला जाणार आहे’ असे सांगितले. तेव्हा दादामहाराजांना अत्यंत आनंद झाला व त्यांनी साईबाबांना देण्यासाठी एक जरीचे उपरणे दिले व सांगितले की, ‘ही घडी बाबांच्या हाती दे व नमस्कार कर, काही बोलू नकोस.’ शिर्डीस जावून त्या गृहस्थाने उपरणे साईबाबांना अर्पण केले व न बोलता त्यांच्यासमोर हात जोडून उभा राहिला. साईबाबांनी ते उपरणे डोक्याला गुंडाळले व ते आनंदाने नाचू लागले. तोऱाने, ‘मेरे बालाले मुझे जरी की धोती भेजी है। मेरा बाला कितना अच्छा है।’ असे ते म्हणत होते. तो संबंध दिवस बाबा ते उपरणे डोक्याला बांधून होते व भेटेल त्याला, ‘ये देखो मेरे बालाने दि हुआ धोती कितनी अच्छी है।’ असे म्हणून ती भेट त्याला दाखवीत होते. अशाप्रकारे त्या दोन महान योग्यांची एकात्मता होती. या संबंधातील पुढे दिलेली घटना तर आणखीनच अतकर्य आहे.

विजयदुर्ग खाडीलगतच्या मुटाट गावचा विष्णू घाटे हा दादामहाराजांचा भक्त होता. तो दर गुरुवारी न चुकता महाराजांचे दर्शनास बेई, त्याच्या मनात महाराजांनी आपल्या घरी पायधूळ झाडावी असे फार होते. महाराज त्याला ‘येईन’ असे म्हणत. पण प्रत्यक्ष ते कधी गेले नाहीत. त्यामुळे विष्णू घाटे निराश झाला, व त्याने अगदी काकुळीने विनविले, ‘महाराज, तुम्ही नक्की कधी येणार ते सांगा. नाहीतर येणार नाही’ असे तरी सांगा.” तेव्हा महाराज म्हणाले, “विष्णू मी तुझ्याकडे पंधरा दिवसांनी येईन. तोपर्यंत तू एक काम कर, शिर्डीला जाऊन साईबाबांना भेटून ये.” विष्णूने ते मान्य केले व शिर्डीस जाण्यापूर्वी तो महाराजांचा निरोप घेण्यासाठी आला. महाराजांनी त्याला पेढ्याचे दोन पुढे दिले व ‘त्यापैकी मोठा साईबाबांना दे व लहान

तुझ्या घरच्या मंडळीना वाढून टाक.' असे सांगून त्याला बजावले की, 'तू प्रथम मुंबईला जाणार आहेस, तर पैसे जपून ठेव. सर्व पैसे एकाच खिशात ठेवू नकोस. एखाद्या खिशातील पैसे गेले, तरी दुसऱ्या खिशात पैसे असत्याने अडचण पडत नाही. नीट लक्षात ठेव.'

विष्णू घाटे घरी आला. सामानाची बांधाबांध करताना चुकून लहान पुडा सामानात बांधला व मोठ्या पुऱ्यातील पेढे घरात सर्वांना वाढून टाकले. घरून निघाल्यापासून शिर्डीला पोहचण्यास चार दिवस लागले. प्रथम त्याने महाराजांच्या सांगण्याप्रमाणे दोन तीन खिशात पैसे ठेवले होते, पण मुंबईहून शिर्डीस जातेवेळी मात्र नेहमीच्या सवयीप्रमाणे एकाच खिशात सर्व पैसे ठेवले. विष्णू शिर्डीला पोहचला तेव्हा बाबांच्या भोवती बरीच मंडळी बसलेली होती. त्याढून वाट काढून विष्णूने साईबाबांच्या हातात पुडा दिला व त्यांना नमस्कार करून तो समोर हात जोडून उभा राहिला. पेढ्याचा पुडा हातात घेऊन तो त्यांनी उलटसुलट करून पाहिला व ते विष्णूला एकदम रागावून म्हणाले, "अरे ओरा, माझे पेढे खाल्लेस व मला हा लहान पुडा देतोस काय? हरामखोर, तुला शिक्षा केली पाहिजे." आणि त्यांनी त्याच्या एका खिशातील सर्व पैसे काढून घेतले व पुढ्हा सरबत्ती सुरु केली, "हरामखोर, मी काय तुझ्या बापाचा देणेकरी लागतो काय? मला सारखा घरी बोलावतोस? मी काय रिकामटेकडा आहे का रे? याद राख, परत मला बोलावलेस तर. बघ, तुला पाहिजे तर तू येत जा."

बाबांची ही वाणी ऐकून विष्णू घावरला व मनात काय समजायचे ते समजला. दादा व बाबा यांचे काय नाते आहे, याची त्याला कल्पना आली. 'आपण राहोनिया दूर। हलवी कळसूत्रीची बाहूली।' अशी दादांची योग्यता असत्याचे त्याला पटले. त्याने साईबाबांचे पाय घडू धरले व त्यांची कळणा भाकली, 'बाबा, मला क्षमा करा. मी तुमचे लेकरु तू माझी आई. लेकराला पदरात घ्या.' विष्णूची मनोमन प्रार्थना ऐकून बाबांचे मन, हृदय दवले. त्यांनी त्याच्या पाठीवरून हात फिरवून त्याला पोटाशी धरले व म्हणाले, "अरे, तू माझ्या बाबाला ओळखले नाहीस. तो प्रत्यक्ष शंकर आहे, दत्त आहे. सर्व काही तोच आहे. त्याला उगाच त्रास देवू नकोस. उद्या परत जा."

विष्णू द्वारकामाईत स्वस्थ बसला होता. पोटात भुकेचा डोंब उसळला होता. खिशातील सर्व पैसे तर बाबांनी काढून घेतले होते. त्याच्याजवळ एकही पैसा शिल्लक नक्हता. काय करावे, हे त्याला सुचत नक्हते. पण संतमहात्यांच्या भूमीत आपण आहोत. आपले सद्गुरु व साईबाबा हे एकच आहेत. ते माझी सोय केल्याशिवाय राहणार नाहीत, असाही त्याला विश्वास वाटत होता. म्हणून तो स्वस्थ होता. इतक्यात एक वयस्कर गृहस्थ त्याच्या जवळ आले. त्यांनी विष्णूची विचारपूस केली. त्याला 'काही काळजी करू नकोस' म्हणून सांगितले. ते गृहस्थ म्हणाले, 'मीही मुंबईला चाललो आहे. मी तुम्ह्याला मुंबईला तुमच्या भावाच्या घरापर्यंत पोहचवितो. वला उठा. आता जेवण करूया. मग विश्रांती घ्या. उद्या सकाळी आपण निघूया.' तेव्हा पासून त्या गृहस्थाने विष्णूची सर्व व्यवस्था केलो व त्याला मुंबईस आणून सोडले. तो गृहस्थ

मुंबईच्या गर्दीत कोठे नाहीसा झाला, हे कांही विष्णुला समजले नाही.

दोन दिवस मुंबईत राहून विष्णु घरी आला व दुसरे दिवशी महाराजांच्या दर्शनास गेला. महाराजांपुढे लोटांगण घालून त्यांना म्हणाला. “महाराज, मला शिक्षा करावेयाची होती, तर तुम्हीच का नाही केलीत? इतक्या दूरवर कशाला पाठविलेत?” महाराज म्हणाले, “अरे, सोनाराने कान ढोचले म्हणजे बरे असते.” या घटनेपासून दादामहाराजांची शक्ती त्याला कळून चुकली व त्यांच्यावर तो मनापासून भक्ती व सेवा करु लागला.

‘प्रपञ्च करावा नेटका, मग घ्यावे परमार्थसुविवेका’ हे महाराजांनी आपल्या आचरणाने जगाला दाखविले.

‘जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूतीं। देह कष्टवीती उपकारे ॥

श्री. सखारामजी बेलवलकर, रा. मुंबई व पुण्याचे भाऊराव आठवले हे दोघे श्री दादामहाराजांचे लाडके भक्त होते. महाराजांचे त्यांच्यावर पुत्रवत् प्रेम होते. त्यांच्या सनिध्यात ते बराच काळ होते. समर्थांचे चमत्कार त्यांनी फार जवळून पाहिलेत. बाळशास्त्री जांभेकर सारख्या श्री क्षेत्र काशी येथे अभ्यास करून, वेदशास्त्र संपन्न झालेल्या, दशग्रन्थी शास्त्रीबोवांनी, महाराजांचा सहवास लाभीवा म्हणून काशी क्षेत्र सोडून पाटगांवी मुक्काम ठोकला. त्यांच्या मतानुसार, त्या काळात प्रत्यक्ष काशी विश्वेश्वरचे पाटगांवी श्री दादा महाराजांच्या रूपाने वास करीत होता.

अशा या थोर पुरुषाने बालपणापासून दुःखी, कष्टी, व्याधीग्रस्त, भूतबाधा झालेल्या असंख्य व्यक्तींना पीडामुक्त करण्याचे कार्य अविरतपणे व आनंदग केले. अखेरपर्यंत भक्तांवर वात्सल्यप्रेम करीत राहिले. अशा प्रकारे कार्य करून इ.स. १९४९ साली कार्तिक वद्य ६ ला श्री दादामहाराज ब्रह्मस्वरूपी विलीन झाले.

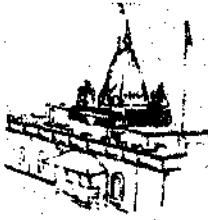
आजही आम्हा भक्तगणांना श्री दादामहाराज यांचे चमत्कार, त्यांची प्रचिती अनुभवास येत आहे.

तुझ्या कृपेने छावे तुझे स्मरण सदा।

अन्य कांही मज नको, सदगुरु दादा ॥

बडोद्यात साईभक्त संमेलन

श्री साईनाथ भक्तपरिवार या संस्थेतर्फ बडोदा येथे १० व ११ ऑक्टोबर ८७ रोजी अखिल भारतीय साईभक्तांचा भव्य मेळावा भरविला जात आहे. संमेलनास हजर रहाणाऱ्या भक्तांनी त्वरीत संपर्क श्री. मधुकर अंबाडे, अंबाडे हाऊस, लकडी पुलासमोर, दांडीया बाजार, येथे साधावा.

अध्याय तेरा

- डॉ. सुमन खानवीलकर

बाँबे पूना रोड
लोणावळा

आकारे सूत्रमय अति लहान । अर्थं गांभीर्ये अतिगहन
व्यापकत्वं बहु विस्तीर्ण । संकीर्ण तरी तितुकेच
ऐसे ते बाबांचे बोल । अर्थं तत्त्वे अति सखोल
कल्पांतीही नव्हती फोल । समतोल आणि अनमोल

खरंच, वरील श्लोक तंतोतंत खरा आहे. प्रत्येक शब्दात किती अर्थ भरला आहे. त्यामुळे पोथीचे श्रद्धायुक्त वाचन, मनन केले तर सुखाला तोटा नाही. कारण सुख म्हणजे आत्मिक समाधान, हे पटते.

यामुळे बाबांनी या संसारी लोकांच्या समस्या सोडवण्यासाठी अध्याय “तेरा” निवडला. तेरा हा शब्दच इतका गोड आहे. मी तेरा सब तेरा. मेरा मेरा करून आपली कर्म जमा करण्यापेक्षा, सब कुछ तेरा म्हणजे आपले काहीच नाही, अर्थात आपण सुखी. जसे आपल्याजवळ धन दौलत नसली की, जशी चोरांची भीती नाही. तसे आपली कर्मच तयार होत नाहीत कारण आपण सारे परमेश्वराला देऊन टाकले ना की षढरिपू चोरांची भीतीच नाही.

तन मन धन से । जो होवे मेरा । समज लो फीर मै हूं तेरा
बाबाका आशिश है ये न्यारा । इसिलीये बाबा है हमारा प्यारा.

या अध्यायात संसारी जीवनातले सार आहे. आपण संसारी माणसे अशांत आहोत. शारीरिक, मानसिक, आर्थिक कोणत्या ना कोणत्या त्रासाने गांजलेले आहोत. त्यामुळे कोणालाच सुख शांती नाही. तरी ती का मिळत नाही व कशी मिळू शकेल, हे सांगितले आहे.

पूर्वपरानुसंधान रहावे । यथा प्राप्तानुवर्ती व्हावे

नित्य तृप्तसदा असावे । नसावे संचित कदापि

माणसाने कर्म करण्याचे न सोडता, जे वाट्याला आले ते करावे. त्यात कोणाचा दोष म्हणू नये. आपले कर्म आपण आनंदाने परमेश्वरावर भार टाकून करावे. कारण संसारी माणूस नेहमी निरनिराक्ष्या अपेक्षा धरून असतो, त्या पुन्या झाल्या नाहीत की दुख होतो.

प्रत्येकाला वाटते मीच कष्ट का करायचे? सान्यांसाठी मीच नमतं घ्यायचे, मीच सारा खर्च करायचा, असे का, असे का? अशा अनेक विचारांनी जीवांचा संताप चाललेला असतो. घरात अशांती माजते. सुखाचा क्षण वाट्याला येत नाही.

तेव्हा बाबा या अध्यायात सांगतात, मागील जन्मजन्मांतरीच्या पाप-पुण्याप्रमाणे तुला हिशेब देण्यासाठी हा जन्म मिळाला आहे. तरी तुला बुद्धी दिली आहे, सारासार

विचार करुन तुझी कर्तव्यं कर्म आनंदाने कर नी मार्गील ऋणातून मोकळा होच. पण आळसाने व दुसऱ्याला दोष देत कर्म करु नको कारण ते पुढील जन्मासाठी बाकी राहील.

तेळा प्रारब्धानुसार आलेले कर्म आनंदाने कर, काळजी करत बसू नको, समाधानी रहा. खरंच, आपण स्वतःला व इतरांकडे जर पाहिले, तर ज्याच्या वाट्याला जे आलेले असते, त्यात तो सुखी नसतो. नी मग निरनिराळे विचार करुन तर्क लढवितो व पुढील जन्मासाठी निरनिराळ्या कर्माची झाडे लावतो. आणि त्यांची फळे खण्यासाठी जन्ममरणाच्या फेन्यात सापडतो.

आपण पूर्व प्रारब्धानुसार जन्माला तर आलो. आता तुम्ही काय करा, ते पण बाबा सांगतात. प्रथम मायेपासून सावध रहा. ती महानटनाटकी आहे.

अरे जिने माझ्यासारख्या फकीराला सतवाथला कमी केले नाही, नव्हे नव्हे देवादिकांना सतवायला कमी केले नाही, ती तुम्हाला कशी सोडील? तेळा तिला सोडण्यासाठी काय करा, प्रथम माया म्हणजे कश्य ते पाहू.

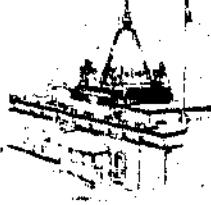
माया म्हणजे कोणत्याही गोष्टीबद्दलची आसकती. संसारातल्या बारीक सारीक वस्तूपासून, आप्तेष्टांपर्यंत असणारी आसकती, तीच आपल्याला दुःखी करते. व बंधनात पाडते, मनाची चलबिघ्न करते, मनाला भरकेलायला लावते नी मोहात पाडते, दुःख करते नी पुढील जन्मासाठी बन्यावाईट कर्माचा साटा करते. कारण माणसाची धडपड सुखासाठी असते. दुःखाला तो टाळू पफातो. पण दुःख मात्र बरोबर त्यांतो शोधत येते. आपण झटकले तर उलट घिकटते, पण माणूसखरे सुख कशात आहे, हे समजूनच घेत नाही.

माया कधी त्रास देते. जेळा आपण काय करु, कसे करु, असे वाटून निराश होतो. मनस्वास्थ्य लयाला गेलेले असते व वातावरण निरस होते. कारण आपले आचारविचार संकल्प तसे आजूबाजूचे वातावरण तयार होते. आपण आनंदी वातावरण आनंदी म्हणून अशा निराशाजनक वातावरणाचा माया फायदा घेते व झळप घालते. अर्थात आपणच तिला बोलावतो.

तसेच ही माया संसारी जीवनात सतावतेच. परंतु ज्या परमेश्वराने आपल्याला मनव जन्माला घाटले, बुद्धी दिली, त्या परमेश्वराच्या भक्तीत रमू लागलो, त्यांचे यिंतन मनन करु लागलो, की ही नाना तळेचे विचार, संकल्प विकल्प मनात आणून त्याच्या पासून दूर करण्यासाठी धडपडत असते. कारण एकदा परमेश्वराचा हा झाला तर हा आपल्या हातून जाईल, तिला इतका राग येतो. ती मग निरनिराळी आमिषे दाखवून भुलवत असते. त्या तिच्या खेळाला आपण भुलतो आणि तिच्या आहारी जातो.

तेळा बाबा सांगतात, अरे बाळांनो, असे करु नका, तुम्ही परमेश्वराला शरण जा, सतत त्याच्या स्मरणात रहा, कसे ते पहा, बाबा काय म्हणतात.

विना अविनिष्टन हरिभजन। माया निरसन नाहे पां

जेव्हा सतत तुम्ही परमेश्वरी चिंतनात, स्मरणात, ध्यानात रहाल, त्याला एक सेकंद सुद्धा विसरणार नाही, तेव्हाच माया तुमचा पिच्छा सोडील.

कारण परमेश्वर हा भावभक्तीचा भुक्तेला आहे. परमेश्वराला काही नको असते. द्यायचे असेल तर तुमचे मन द्या. तुम्हाला दानाची, उदारतेची सवय लागून तुमचा मोह थोडा थोडा कमी होत जावा, यासाठी हे सारे नियम केलेले आहेत.

न लगे मज पूजासंभार। षोडश वा अष्टोपचार

जे थें भाव अपरंपार। मजला थार ते ठायीं

ऐसे बाबा वेळोवेळा। बोलून गेले भक्त जिहाळा

पहा किंती थोडक्यात संतुष्ट आहे हा साई. मला तुमचे काही नको, फक्त मला तुमचा प्रेमळभाव, निष्ठायुक्त भक्ती पाहिजे, की मी तुमच्या जवळच आहे, नव्हे तुमचाच आहे. माझ्यावर विश्वास पूर्ण भार टाका, सतत माझे चिंतन करा.

“खा अक्रोड पिस्ते बदाम”। येणे पटकीस पडावा आराम

शब्दचि बाबांचा विश्वासधाम। शंकेचे काम नां तेथें

कुणाची मोडोशी, कुणाचा क्षयरोग, उलटी-जुलाब, नानाभक्तांचे नाना रोग श्रद्धायुक्त भावामुळे बरे झाले, कीत्येकांना जिवदान मिळाले, बाबांचे बोल म्हणजे शंका घेण्याच कामच नाही. श्रद्धायुक्त भक्तीने परमेश्वराला भक्तांचा दास बनावे लागते.

जुलाबावर हे काय औषध! परी औषध तो संतांचा शब्द

देतील तो जो मानी प्रसाद। तया न अगद आणीक.

अर्थात औषधापेक्षा संताच्या शब्दांवर विश्वास निष्ठा, त्यामुळे जे औषध सांगितले, ते बरोबर आहे की नाही, याचा विचारच केला नाही. ओल्या जगिनीवर झोपायचे कसे, छे बाबांनी सांगितले ते बरोबरच, बाबा म्हणाले, बरा होशील ठीक. दृढ विश्वास अर्थात संपूर्ण श्रद्धा साईवर, साईच्या शब्दावर. मग रोग का बरा होणार नाही?

केवळ बाबांचा शब्द प्रमाण। तेंच औषध रामबाण

या कलीयुगात सुख मृगजळासारखे आहे. ते तुम्हाला भुलवते आहे, तरी तुम्ही त्यांना फसी पडू नका. शांती अशा दृश्यात शोधू नका, उलट अशांत व्हाल.

सत् नी संत संगत धरा म्हणजे तुमच्या जीवनात खरा मार्ग सापडेल. शाश्वत अशाश्वत, सुखसमाधान कशात आहे. काय चुकते आपले ते समजेल. सज्जनांची किंवा संतांची संगत भाग्यानेच मिळते, कारण ती फार दुर्मिळ असते.

तथापी भाग्ये संतदर्शन! हें एक व्याधीचे उपशमन

व्याधिग्रस्त मगव्याधीचे सहन। दुःखेंवीण सहज करी

व्याधी दावी भोगदारुण। संत ठेवी दृष्टी सकरुण

तेणे भोक्तृत्व दुःखावीण। संत निवारण करितात.

जसे हिन्या जवाही-याच्या दुकानात गर्दी कमी असते, मिरची मसाल्याच्या दुकानात चिक्कार गर्दी, तशी संतांकडे गर्दी कमी पण पिक्चर, भांडण, मारामारी अलोट गर्दी.. कारण हे सारे रोजच्या व्यवहारातले अर्थात बुद्धीला पेलणारे असते. कारण

जन्मोजन्मीचे या देहावर संस्कार झालेले असतात ना, संतवाक्य पेलणारी नसतात.

संताचा सहवास हा सुगंधी फुलासारखा असतो. फुल मातीत पडले तर मातीला वास देते, मातीचा वास घेत नाही. तसे संत दुर्जनांमुळे बिघडत नाहीत, दुर्जनांना सुधारतात.

पण आपण माणसे संताच्या संगतीत जातो, प्रवचन, किर्तन ऐकतो, मनाला पटते. तेथून येताना आपसात किती ज्ञानी माणूस, खरच, या संसारात काही अर्थ नाही बघा.

घरी येताच माशीसारखी पलटी खातो. माशी जशी मध दिसला तर अगदी पोटभर खाते, इतक्यात घाणीकडे लक्ष जाते आणि ते ठिकाण सोडून त्याच्यावर आनंदाने ताव मारते. अगदी असेच आम्हा संसारी जीवांचे होते.

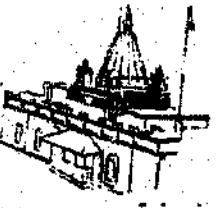
सत् व संत संगतीत रमतो, पण संसारात आलो की, माया मोहाच्या चिखलात रमतो आणि परत असमाधानी होऊन जगत असतो. नवीन नवीन प्रारब्ध तयार करत असतो. तरी माणसाने मागील जन्मीचे प्रारब्ध आनंदाने संपवावे व पुढच्या जन्मासाठी शुद्ध आचरणाने, सत् व संत संगतीने सुख शांती समाधान मिळेल; अशी कर्म करावीत.

कोजागिरी

कोजागिरीचे टिपूर चांदणे पडले चौफेर
 कोजागिरी साजरी जाहली शिरडी नगरीत
 पाहूनी मुखकमल साईचे मंत्रसुगंध झाले
 भावसमाधीमध्ये तत्क्षणी रंगुनिया गेले
 हसत पाहती साई मजकडे हस्तपुढे केला
 म्हणती तुळियासाठी आणिला दुरधाचा पेला
 पिऊन टाक तू दूध झडकरी नको करू अनमान
 दूध नक्हे हे अमृत वेडे होशिल आयुष्मान
 म्हणून स्वहस्ते ओठी लावला दिव्यामृत पेला
 काय तयाची रुचि वर्णावी नसे तया तुलना
 'साईनाथ की जय' शब्द हे कानावर पडले
 भावसमाधी तदा उत्तरली भानावर आले
 कोजागिरीचा पूर्ण चंदमा होता नीलांबरी
 सौम्यशीतलं तेज झळके साई वदनावरी

— सौ. उषा भारकर जोशी

साईप्रसाद, ४२, श्रीकृष्णनगर,
 बोरीवली (पूर्व), मुंबई-४०० ०६६.

अनुपम अनुग्रह

— सौ. उषा अधिकारी
सावित्री सदन, बंदर रोड,
रत्नागिरी.

श्रीबाबांच्या विश्वासास पात्र झालेले, बाबांविषयी अनन्य निष्ठा असणारे, बाबांचे जे काही भक्त होते, त्यात श्री. दादासाहेब खापडे यांचा वर नंबर लागतो. ते अमरावतीतले प्रसिद्ध वकील, पैशांचा ढीग पुढ्यात पडत होता. अतिशय विद्वान पण कसलाही गर्व नाही प्रथम शोगावच्या श्रीगजानन महाराज यांचेकडे भक्तीभावाने जात असत. लोकमान्य टिळकांना शिक्षा झाली तेव्हा श्रीगजानन महाराजांना त्यांचे सुटकेसाठी ह्यानीच साकडे घातले होते. श्रीगजानन महाराजांच्या समाधीनंतर त्यांच्याच आळेने ते शिरडीस जाऊ लागले. श्रीबाबांचे प्रथमच दर्शन त्यांना आकर्षण ठरले. अनेक वेळा प्रत्यक्षच श्रीबाबांच्या लीला पाहून, त्यांचे अगाध, अफाट सामर्थ्य पाहून त्यांचे चित्त साईंचरणी स्थिर झाले. श्रीबाबांचे काही भक्त बाबांच्या तोंडाशी तोंड देत, हुज्जत घालीत, पण खापडे यांची श्रीबाबा हे प्रत्यक्ष परमेश्वरच आहेत, ही खात्री असल्याने ते शांतपणे बसून राहात. श्रीबाबांविषयी प्रेम भक्ती वाढत गेली, तसेतसे त्यांचे शिरडीत अधिक वास्तव्य होऊ लागले. त्यामुळे सौ. खापडे वहिनीपण त्यांचेबरोबर येऊन राहू लागल्या. एकदा गंथीज्वराची साथ शिरडीत येऊन, त्यांच्या लहान बाळाला त्या साथीने घेरले. तेव्हा त्यांनी श्रीबाबांना त्याला वाचवा म्हणून विनविले. श्रीबाबांनी त्याचे दुखणे स्वतः घेऊन आईचे कष्ट वाचवले व बाळाचे प्राण वाचवले. श्रीबाबांना आपण स्वतः कलेश दिले, याचे त्यांना वाईट वाटले. त्याचबरोबर श्रीबाबा परमेश्वरच आहेत, ही भावना दृढ झाली. आपण आपल्या परमेश्वराची दररोज काहीतरी सेवा केली पाहिजे, या भावनेने त्या रोज नैवेद्याचे ताट तयार करून, मशिदीत (द्वारकामाईत) नेऊन, श्रीबाबांना अर्पण करीत. श्रीबाबांनी नैवेद्य ग्रहण केल्याशिवाय त्या स्वतः अन्न ग्रहण करीत नसत. श्रीबाबांनी अनेकवेळा नैवेद्य ग्रहण करण्यास विलंब लावला पण त्या परिक्षेत त्या उत्तरल्या. त्यांनी आपला नेमधर्म सोडला नाही. एके दिवशी त्यांनी शिरा, पुरी, चटणी, कोशिंबीर, वरणभात, पापड अशा पदार्थांनीयुक्त असलेले ताट भरून भक्तीभावाने ते श्रीबाबांच्या पुढ्यात नेऊन ठेवले. त्यावेळी इतर भक्तांचीही ताटे आलेली होती. कोणाचे श्रीखंड, कुणाची बासुंदी, कुणाच्या पुरणपोळ्या तर कुणाचा साखरभात होता. काहीची ताटे तर चांदीची होती. त्याकडे दुंकूनही न पहाता, श्रीबाबा आपल्या जागेवरून उठले व भोजनाच्या जागेवर जाऊन बसले आणि खापडे वहिनीचे ताट ओढून त्यांनी जेवायला सुरवात केली. श्री. माधवराव देशपांडे त्यावेळी जवळ होते. त्यांचा स्वभावच चिकित्सक असल्याने संतांच्या वागण्यात असा भेदभाव का, असा त्यांना प्रश्न पडला. शिवाय हा प्रकार रोजद्याच असल्याने आज त्याची शहानिशा करायची, असे ठरवून ते बाबांना म्हणाले,

“देवा, तू पक्षपाती आहेस. अरे कितीजणांचे उत्तमोत्तम पक्वान्नांनी भरलेले नैवेद्य तुझ्या पुढ्यात आहेत. अनेक नेत्र आतुरतेने तुझ्याकडे बघत आहेत. त्यांचेकडे न पहाता, हे शिरापुरीचे साधे जेवण तू जेवतो आहेस. बाकीच्यांचा तुझ्या ठिकाणी तसाच भक्तीभाव नाही का? तसा नसता तर पंच पक्वान्नांनी भरलेली ताटे तुझ्या पुढ्यात कशी आली असती? हेच अन्न तुला जास्त गोड का लागते? वेळेनुसार तू चांदीची ताटेही भिरकावतोस व हिचेच अन्न खातोस. तुझे गारुड तुलाच माहीत. मला मात्र आज याचे उत्तर हवे आहे.

श्रीबाबा मनमोकळेपणाने निर्मळ हसले आणि म्हणाले, “श्याम्या, या अन्नाची गोडी तुल काय सांगू?” ही स्त्री पूर्वी एका वाण्याची लट्ठ दुधाळ गाय होती. नंतर ती कुठे नाहीशी झाली. मग माळ्याकडे ज पाला आली. नंतर क्षत्रियाकडे गेली. त्यानंतर ब्राह्मणाच्या पोटी जन्माला आली आणि लई दिसांनी माझ्या नजरेला पडली आहे. तिचे सगळे जन्म मला ठाऊक, ते तुला कसे कळणार? लई दिसांनी तिच्या हातचे गोड घास खायला मिळतायत आणि मी ते खातोय, ते तिची माझ्यादरची दृढ श्रद्धा आणि निर्वाजि निरपेक्ष भक्ती म्हणून. मी तिला तिचा परमेश्वर वाटतो. माझ्या मुखी घास गेल्याशिवाय ती अन्नग्रहण करीत नाही. दादासाबच्या श्रीमंतीने ती चून गेली नाही. तिने माझी जी सेवा चालवली आहे, जी भक्ती करीत आहे, त्या भक्तीला मी पावणार नाही, असं कसं होईल? एवढे बोलून तृप्ततेचे ढेकर देत श्रीबाबा पानावरुन उठले. त्यांनी हात धुऊन टाकले व आपल्या आसनावर येऊन बसले. श्रीबाबांनी अन्नग्रहण केले, याचा आनंद वाटून खापडे वैनी श्रीबाबांजवळ येऊन बसल्या व त्यांचे पाय दाबू लागल्या. तो देखावा पाहून श्री. माधवरावांनी श्रीबाबांची चेष्टाही केली, पण बाबांनी त्याकडे दुर्लक्ष केले. कारण तो क्षण सौ. खापडे वैनीच्या भाग्याचा होता. ज्या हाताने त्या बाबांचे पाय दाबत होत्या. तो हात हातात घेऊन श्रीबाबा म्हणाले, “आये, दुसरं काही करू नकोस. फक्त ‘राजाराम – राजाराम’ असं म्हण. याने तुझं चित शांत होईल आणि तुला परम सुख लाभेल. उपाशी राहून, आत्म्याला तळमळ्या ठेऊन, तू माझी भक्ती केली नाहीस म्हणजेच माझे विचार तुला पटले, त्यावर मी खूष झालो आहे. तुझे कोटकल्याण होईल” श्रीबाबांचा प्रत्यक्ष परमेश्वराचा हात आपल्या हातात आहे, आपला परमेश्वर आपल्याशी बोलत आहे, गुह्यातले गुह्य आपणाला सांगत आहे, या विचाराने खापडे वहिनींना गहिवरुन आले. त्यांचे डोळे आनंदाश्रूंनी भरले. आपल्या साध्यासुध्या सेवेला शिरडीश्वर भुलला व त्याने आपल्याला हवे ते दिले. या विचाराने त्या कृतार्थ झाल्या. त्यानी आपले अश्रू मुळीच आवरले नाहीत. द्वारकामाईत अन्य भक्त होते, ते हा प्रकार पहात होते, पण झालेला प्रकार म्हणजे सौ. खापडे वहिनींवर अनुग्रह आहे, हे त्यांना कसे कळणार? तो देणाऱ्याला आणि मिळणाऱ्यालाच ते समजणार. या अनुग्रहाने खापडे वहिनींचं कल्याण झाले. त्यांचे चित्त साईचरणी कायमचे स्थिर झाले आणि त्यांचे जीवन श्रीसाईकृपाशीर्वादाने पूर्ण सुखात, मानसिक शांतीने उजळून निघाले.

श्री साईबाबांचा पैसा (२)

— श्रीमती शालिनी देसाई
एम.एस.सी., एम. फिल.
२१ राजस,
अंधेरी (पूर्व),
मुंबई-४०० ०६९.

‘सबूरी’

आपण सर्वांनी ‘बाबांचा एक पैसा’ (श्रद्धा) यावरील विवेचनाचा अभ्यास केला. ('सोइलीला' मार्च १९८७) यावर आणखी बरेच लिहिण्यासारखे आहे, पण पानांच्या संख्येचा विस्तार वाढवण्याएवजी जरुरीपुरते आपण जाणून घ्यावे, या इच्छेने, बाबांच्या इच्छेने व कृपेने तो लेख लिहिला. ‘मागणे लई नाही। पोटापुरती देई देवाा॥’ असे सन्तानी म्हटले आहे. रणरणत्या उन्हात वाच्याची एक मन्द झुळूक काय सांगून जाते? तिचे जे महत्व, तेच आजच्या या जगात कृपाकू सन्तांच्या दुर्मिळ वचनाचं महत्व, ज्याच्या हे ध्यानी आले, ते महद्भाग्यवान. गगनाला गवसणी घालणाऱ्या योगेश्वर साईची अफाट शक्ती. ती सर्व सामान्य जनांना कशी कळणार? त्यांना समजावे म्हणून साईबाबा अगदी सोप्या भाषेत बोलून जात. अंधारात लावलेल्या दिव्याप्रभाणे या मोहमयी अंधकारी दुनियेत अध्यात्मज्ञानाचा किंचित् कवडसाही पृथ्वी मोलाचा वाटतो आणि म्हणूनच बाबांच्या बोलाचं चिन्तन बरच काही सांगून जात. याकरिता आपण बाबांचा पैसा, “सबूरी” याचा चिन्तनशील अभ्यास करण्याचा प्रयत्न करू. कृष्णायजुर्वेदातील श्वेताश्वतरोपनिषदात ब्रह्मवादी ऋषि अशीच जगत्कारणाची अभ्यसन-मीमांसा करीत असता ध्यानयोगात गदून गेले आणि त्यांना त्याचं उत्तर दर्शन रूपांत स्वतःजवळच आढळलं. तसेच साईबाबांच्या अनमोल बोलाचं चिन्तन करीत असता अचिन्त्य साईतत्व आपल्याला गवसतं का ते पाहू.

‘श्रद्धा’ आणि ‘निष्ठा’ या मराठी शब्दांचा उगम जसा संस्कृतमधून तसाच ‘सबूरी’ या शब्दाचे मूळ अरबी भाषेत. ‘भाषासु मधुरा रम्या’ आणि तेवढीच प्रखर ओजस्वी वेदाची भाषा देववाणी संस्कृत, त्याचप्रमाणे कुराणातील प्रेषितांची हृदयंगम नुकऱ्याच उमलणाऱ्या नर्गिसी फुलांची नजाकती भाषा. अरबी संस्कृतचे जसे प्राकृत रूप मराठी, तसे अरबीचे प्राकृत उर्दू, यावरही अनेक भाषांचा प्रभाव होऊन त्याचे वेळोवेळी रूपान्तरही होत गेले. ‘सबूरी’ हा मूळ अरबी स्त्रीलिंगी शब्द. त्याचा अर्थ धौर्य किंवा धीर असा होतो. पण अरबीच मातृभाषा असणारे भक्त कुराणाचे वाचन त्यावर हुक्म करत असतां ‘सबूर’ न म्हणता ‘सबर’ म्हणतात. हा बोली पाठभेद (‘नमाज पढते वेळचा’) आहे. तर श्री साईबाबांना या शब्दाने काय सांगायचे आहे? तर “धीर धरीरे धीरापोटी”! असती मोठी फळे गोमटी! “सबर” शब्दाचा उल्लेख असलेला केवळ एक फातिहाचा अर्थ अत्यन्त शुद्ध अन्तःकरणाने आणि निर्मळ मनाने पाहिला तर

अगदी सहज ध्यानात येईल बाबांना काय म्हणायचं ते— ‘रञ्ज और तकलीफ मे सबर और नमाजसे मदद किया करे और बेशक नमाजगरा है मगर उन लोगोंपर जो आजिजि करनेवाले हैं जो यकीन किए हुए हैं कि वह अपने परवर दिगारसे मिलनेवाले हैं और उसकी तरफ लौट कर जानेवाले हैं।’— कुरान ए शरीफ सुरा २।४५ पवित्र कुराणातील सुरा २च नाव आहे ‘अल् बकरह’ (Al Buqarah = The Cow) यांत परमेश्वरप्राप्तीसाठी लागणारी प्राथमिक साधना भक्तांसाठी सांगण्यात आली आहे. यात प्रमुखत्वे विनम्रता, दुःख आणि संकटात धीर आणि प्रार्थना या तीन गोष्टी अगदी आवर्जून सांगितल्या आहेत. (संदर्भ The holy Quran — English Translated by Marmaduke Pickthel Urdu translated fateh muhammad jallendur 1985 Ed. publi. by Taj Co. 3151 Turkman Gate Delhi) यातील दुःख आणि संकटकाळी धीर (सबूर) यालाच श्री साईबाबांनी प्राधान्य दिले आहे. हे कामधेनुचे पयोमृत बाबांनी अत्यन्त सोप्या भाषेत भक्तांना सांगितले आहे. जसे बोंडल्याने अगदी लहान मुलाला आई दूध पाजावी तसे—

‘धैर्य तीच गे बाई सबूरी। ॥’— ५३

‘पुरुषाचे पौरुष ती ही सबूरी। ॥’— ५४ श्री साई सच्चरित, अध्याय १९. तसेच ‘सबूरीची जोड अटळा परमार्थ सबळ तयाचा ॥९२ श्री. सा. च, अ. २३. अगदी नेमके हेच श्रीमद्भगवद्गीतेत भगवान श्रीकृष्णांनी म्हटले आहे, ‘यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ । समदुःख सुखं धीरं सोऽमृततत्त्वाय क़ल्पते॥’ गीता अ. २/१५ अर्थ— ‘हे पुरुषश्रेष्ठा, सुखदुःख समान मानणान्या ज्या धीरं (ज्ञानी) पुरुषाला हे (इन्द्रिय विषयांच्या संयोगामुळे होणारे सुखदुःख) — अ. २/१४ गीता) पीडा देत नाहीत, तोच मोक्षाला योग्य होतो. तत्पूर्वी अ. २/१६. १३ मध्ये धीर पुरुष शरीराविषयी मोह पावत नाहीत— ‘धीरस्तत्र न मुहृयति’ असे भगवन्तानी म्हटले आहे. ज्याच्याकडे सहनशक्तिचे धैर्य, तो धीर पुरुष नुसता मोक्षाचा अधिकारीच नव्हे, तर ज्ञानीच ठरतो. कठ उपनिषदातही (८/४६) धीर पुरुष ‘ज्ञानी’ याच अर्थने वापरला आहे.

आत्मज्ञानासाठी लागणारी प्राथमिक तयारी म्हणजे साधन चतुष्टय (विवेक, वैराग्य, शमादि षटक व मुमुक्षुत्व) यातील शमादि षटकांतील [१)शम २)दम ३)श्रद्धा ४)उपरम ५)समाधान आणि ६)तितिक्षा] सहावा गुण म्हणजे सबूरी. श्री साईबाबांनी श्रद्धा आणि सबूरी (तितिक्षा) हे कमीत कमी दोन तरी गुण भक्तांचे अंगी बाणावेत म्हणून कळकळीने या दोन पैशांची मागणी केली. गीतेत अ. २/१४ मध्येही याचा उल्लेख केला आहे. ‘मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय तांन्तितिक्षस्व भारत ॥’ तितिक्षा म्हणजे क्षुधा, तृष्णा, शीत, उष्ण, रोग, दुःख (“रञ्ज”) व पीडा (“तकलीफ”) हे सर्व कशावाचून सहन करणे (व्याख्येसाठी ‘पंचदशी’-विद्यारण्य संदर्भासाठी पहाणे) या शास्त्रोक्त शब्दांचं महत्व बाबांनी अगदी थोडक्यात सुलभतेने सांगितलं, ‘धीर धर’, ‘धीराने घे’ किंवा ‘थांब थोडसं’ अगदी हळ्यारपणे सहज समजेल असंच. जसं की, आपण बस येण्याची वाट पहातै ताटकळ्यां आणि (बहुतेकवेळा नाईलाजानेच) ते कळवाण, जीव घेण बसची वाट पहाण आपण सहन करतो. ही जणू प्रतीक्षेमध्ये

तितिक्षा, पण ही सोशिकता वा सहनशीलता अगदी सहजतेने आनन्दाने जो पेलतो, तो धीर पुरुष. त्या धीर पुरुषाच्या धैर्याला बाबांनी पुरुषाचे पौरुषत्व, तेच धैर्य तेच सबूरी म्हटले आहे. ज्या स्वभावगुणामुळे तो चारही पुरुषार्थ साधू शकतो (धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष) यासाठी सबूरीचं महत्व श्री साईबाबांनी सांगितलं आहे. वेद असोत वा कुराण, ज्यांना हा सबूरीचा सहजानन्द साधला, तो ज्ञानी (धीर पुरुष) ध्येयाप्रत पोहोचतो, अशी श्री साईबाबांची वाणी अमृततुल्य, आनन्दमयी वैखरी बाबांच्या भक्तांसाठी सहस्रधारांनी चित्स्पन्दाचे कारंजे फुलवते. असा हा बाबांचा पैसा! याचा आपण अगदी थोडक्यात सारांशाने गोषवारा काव्यरूपाने पाहू—

अडचणी येतां
चाले कुरबूर।
बाबा म्हणताती
‘जरा धरा धीर’ ॥१॥

मनाचा आवेग
काही आटोपेना।
‘सबूरी’ धराया
शक्ति द्या हो मना ॥२॥

दौडत धांवते
मनाचे हे तट्टु
विषय पहातां
होते तेथे लट्टु ॥३॥

काय म्हणावे या मना
मुळी नावरे कामना।
बाबांसी अर्पूया
सर्व तया वासना ॥४॥

साईसी समर्पितां,
दिसेल ‘सबूरी’।

मनाला उमगेल
बात भली बूरी ॥५॥
बाबांचा हा पैसा
किती तरी मोठा।

नाही ठरणार
कदापिही खोटा ॥६॥
एका सबूरीने
गवसेल साई
धीर धरी मना
नको करु घाई ॥७॥

किती जन्मांची हो
सबूरी लागे गाठी।
तेहां दृष्टि पडे
गुरु जगजेठी ॥८॥

भेद मुळी नाही
गुरु तोचि साई
‘बाबा – शपथ’ सांगे
शालिनी देसाई ॥९॥

टीप : ज्या ईश्वर निष्ठांच्या सौजन्याने कुराण शरीफचा अभ्यास करता आला, त्यांचा उल्लेख केल्याशिवाय हा लेख अधुरा राहील म्हणून प्रेम व आदरपूर्वक त्यांची नावे नमूद करीत आहे.

- (१) वयोवृद्ध तपस्वी सन्त अवलिया कोळगाववाले बाबा-कोळगांव, नगर.
- (२) पीरजादे नगरवाले बाबा — नागपाडा, मुंबई.
- (३) एक साईप्रेमी भक्त — लखनो
- (४) श्री. युसुफभाई काझी (चाचा) पेशाइमाम मशीद — पाटण, गारगोटी, जिकोल्हापूर.
- (५) (मज्जूभाभी) सौ. खानताई, ६९ राजस, अंधेरी, मुंबई-६९.

श्री साईलीला, ऑक्टोबर १९८७

ॐ नमो गुरु दत्तात्रेयाय

श्री. शशिकांत पाठक

५१४/अ, मंगळवार पेठ,

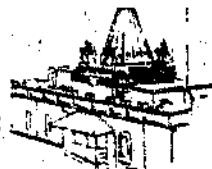
“चैतन्यधाम”, सातारा.

ज्या ज्या स्थळी हे मन जाय माझे
त्या त्या स्थळी हे निज रूप तुझे
मी ठेवितो मस्तक ज्या ठिंकाणी
तेथे तुझे संदगुरु पाय दोन्ही ॥

या जगात जो आला, तो जाणार, हे त्रिवार सत्य आहे, पण आला (जन्माला) तो जाणार (मृत्युपर्यंत) इथर्पर्यन्त काय करणार? व जे काही केले ऐहीक, तेसुद्धा जाताना बरोबर येणार नाही. आपले घर, बायका, माणसे, मुले, श्रीमंत असेल तर त्याची श्रीमंती अध्याविरच टाकून जावे लागेल. कोठलीही धनदौलत किंवा ऐहिक सुख हे बरोबर घेवून जाता येणार नाही. एवढेच काय, शरीराची साधी मूठभर राख जाताना बरोबर नेता येणार नाही. सर्व काही इथल्या मातीतच ठेवून निघून जायचे. जसे पाहण्यासारखे जसा आपला यजमान ठेवील, तसे आपण राहतो तसे राह्यचे. जसे इश्वराने आपणास ठेवीले तसे आहे, यात समाधान मानून राहण्यात सुख आहे.

मी जो आत्मा आहे, त्याचा शोध घेवून त्या इश तत्वाच्या आनंदाच्या आविष्कारात डुंबून जायचे पण अशा डुंबण्याच्या वेळी चांगला मार्गदर्शक, पथसंचालक, भेटला तर तो झानाच्या प्रकाशात, भक्तिच्या प्रांगणात अन श्रद्धेच्या कल्पतरुखाली नेवून मोक्ष,

पूर्णावस्था, कैवल्यपद, ब्रह्मपद अशी जी शून्यावस्थेपुढील दैदिप्यमान दालने आहेत, त्यातून प्रवास करीत शेवटी ब्रह्मरूपी आनंदाच्या डोही, आनंदाचे तरंग इश्वराचे अंगी इश्वर दंग दिपासी नाही दिपतरंग। तैसे होई इशत्वे इश्वर। जे हे अध्यात्म निखळ ज्ञान आहे, ते स्वतःचे स्वतः श्रीगुरुकृपेने अनुभवण्याचे असून इथे गुरु कृपा ज्ञात्यास ते विज्ञानाच्या पलीकडे बुद्धीच्या पलीकडे की ज्याला नेती नेती म्हणतात अशा स्वरूपाकडे घेवून जो जन्म मरणाच्या सोहळ्या पलिकडील आनंदाच्या सोहळ्याकडे नेतो.

जेथे दुःख नाही, सुख नाही, अज्ञान नाही किंवा ज्ञान नाही पण केवळ चैतन्यमय असे आनंदाचे रत्नोत्र आहे, जेथे जरा मरण नाही अशा स्थितीला नेणारी या विश्वातील एकच शक्ती म्हणजे गुरु व ती म्हणजे कलीयुगातील दत्त अवतार व तेच विद्यमान सर्व जगतांचे चराचर सृष्टीचे आदिशक्तीचे, आदि मायेचे आदि ज्ञानाचे सकलधर्माचे प्रणेते सकलमंत्राचे मंत्राक्षर तर सकल मानवतेचे कारुण्यमूर्ती, दयेचे दिव्यमूर्ती, ब्रह्मांडाची ब्रह्मांडमूर्ती, आकाशाची पोकळी, तारकांचे तेज, पंचमहाभूतांचे प्रणेते, नादब्रह्म, अक्षरब्रह्म व ज्योतीर्ब्रह्म स्वरूप असून तेच पूर्ण ब्रह्म असून त्यांच्याच दिव्य अशा रूपाने ते आपणांस सद्गुरु लाभलेले आहेत. त्यांचाच संदेश आज निनादत आहे.

संदेश- १) सत्य, दया, क्षमा, शांती, प्रेम या पांचाच्या रूपाने तत्व होते. २) ज्ञान, भक्ती, वैराग्य, त्रिपुटीने साधन होते. ३) श्रद्धा, निष्ठा, द्वयीने रूप साकारते. ४) सर्वस्वाच्या दानाने (तन, मन, धनाने) ज्ञान प्रकाशते. ५) सर्व समर्पणाने (गुरुचरणार्पणाने, म्हणजे संपूर्ण दिल्याने) इश्वरमय होते. ६) भावातीत व परिपूर्ण बुद्धी बुद्धीसहीत आत्मार्पणाने निर्गुण निराकार परब्रह्म स्वरूपमय होते.

येथे नाही जात पात, फक्त तेजोमय मानव धर्माचे उत्थान, येथे नाही कोणतेही धर्मबंधन, फक्त मनाचे असावे संदा निर्मळ, येथे कोणत्याही भूमीचे नाही बंधन, फक्त आहे वात्सल्यमय प्रमळ कुशीतील आईचे प्रेम. इथे नाहीत कोणतेही विकार, केवळ शांतीचा खरा आधार, इथे केवळ असत्याचा नाही बाजार, तर आहे सत्यंशिव व सुंदरतेचा मिलाफ. इथे नाही लढाया भांडण तंटे, तर आनंदे नांदतील दया क्षमतेचे वीर कणखर, इथे नाही सुख दुःख, प्रेमात सारे हरवतील विश्वही विश्व, केवळ आनंदही आनंदाचा काळ. श्रद्धा, निष्ठा नेतील आम्हांसी मार्गातून, जरी तुफान ज्ञान, भक्ती, वैराग्याच्या जोरावरे जीवनांचे गलबत हाकारु.

या विशिष्ट अफाट मायेच्या सांगरातून सर्वस्वाचे दान देवून अज्ञान अंधकाराला हरवून ईश भक्तीच्या भिताने वल्हवू हे जहाज सर्व समर्पणाने सर्व शक्तीने पैलतीर गाढू, ईश्वरमय त्या किनारपट्टीचे शेवटी तिथेच एकरूप होवू, ॐ सोहळ्याहा, ॐ शांती शांती शांती च्या तेजोमय तेजश्रीत. हा आहे दिव्य संदेश, ही आहे धवल वाट, हा आहे प्रकाश, स्वयंप्रेरणा, स्वयंप्रकाशित संबंध ब्रह्मांडाला उजळणारा ज्ञान दिप, ज्ञान प्रकाश, ज्याच्या गतीची तुलना करता मन अवगुंठीत होते. ताज्यांची प्रकाश वर्ष क्षणात संपत्तात, नादांचा नाद या महाकाशात लीन होतो. तेजांची उजळण तारे तारे

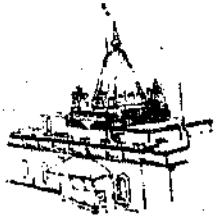
तुटून होत आहे. त्याच्या पलीकडे आहे केवळ शांती शांती शांती. आपण या अनुभवा आणि देवदू प्रेशीत न होता, केवळ इश्वरस्थ होतो, व सर्व ईश्वरमय होवो.

पैसा, अडका, घरद्वारा, बायका-मुले, सोने-चांदी, जमीन-जुमला इतकेच काय पण नोकरी-चाकरी, कारखाना अथवा सिनेमा ही सर्वच अल्पकालीन सुखे आहेत, अशाश्वत आहेत, पण शाश्वत सुख परमेश्वराच्या संगुण अगर निर्गुण भक्तीत आहे. संगुण म्हणजे गुणसंहीत गुण म्हटले म्हणजे डोळ्यांना दिसणारे रूप आले व त्या रूपाने आताधर्यत जे जे चांगले कार्य केले, जे जे भव्य दिव्य केले, ते सर्व संगुण, की ज्यामुळे मानवी मनाला सुख दिले, तो आंतरबाह्य सुखावला व अशा श्रेष्ठ गुणांचे जे संकिर्तन, त्यास आपण भक्ती म्हणतो. ती हृदयापासून निधाली पाहिजे. तिच्यात प्रेम, वात्सल्य, आदर आणि तिक्रिया असली पाहिजे. मग तो संगुणरूपाला आत्यंतिक व्याकुलता असता आपणास दर्शन देतो, दिसतो, बोलतो, हसतो, खातो, नाचतो व तो आपल्याला रामकृष्ण गोविंद विठ्ठल, तोच अल्ला, तोच जीझस या येशूच्या रूपाने दिसतो, अवतरतो, तोच गुरु नानकांच्या रूपाने, तर तोच शंकराचार्य, ज्ञानदेव, तुकाराम, रामदास, राघवेंद्रस्वामी, स्वामी रामकृष्ण, स्वामी विवेकानंद तर महर्षी वाल्मीकीऋषी, नारदमुनी यांच्या रूपांत, म्हणजे कधी देव तर कधी ऋषीमुनीच्या तर कधी 'साधुसंतांच्या स्वरूपात भेटतो.

आपला देह हा दृष्टि स्वरूप असल्याने, प्रथम मानवाला हा त्याच्या समाधानासाठी त्या संगुण रूपाच्या पायरीवर दृश्य स्वरूपांतर्य मनात साठवलेल्या रूपातच परमेश्वर दर्शन देतो. त्यालाच आपण संगुण साकार रूप म्हणतो, पण जेव्हा संगुणाकडून निर्गुणाकडे वळावयाचे, तेव्हा आपणालाही, म्हणजे मनालाही निर्गुणावस्थेत नेणे अगत्याचे आहे. जसे लाकूड घेतल्यास त्यात अग्नी आहे, पण तो आपणास दिसत नाही परंतु तेच लाकूड घासताच अग्नी तयास होऊन दिसतो. अग्नी असून न दिसणे ही निर्गुण अवरथा परंतु घासल्याने संगुण व निर्गुण यांचे ज्ञान झाले, तसेच परमेश्वर ही शक्ती आहे. ती प्राप्त करण्यासाठी का होईना, निर्गुण मन करणे भाग आहे.

निर्गुण म्हणजे गुणातील अत्यंत स्वच्छ, कलंक रहित पाण्यासारखे निर्मळ व जशी गंगा समुद्राला मिळाली म्हणजे गंगा न रहाता समुद्रच होते. तसे आपले मन, चित्त आत्मा हा परमेश्वराला येवून मिळाला म्हणजे मग आपणही निर्गुण परमेश्वरच होतो. परंतु हा अवघड घाट चढताना सदगुरुंची आवश्यकता फार आहे व यातून आपणास सदगुरुंना निवडून काढणे व त्यांनी आपणास आपलेसे करून गुरुशिष्य म्हणून घेणे, ही काही सुलभ व सोपी गोष्ट नाही व आता अनेक संप्रदाय, अनेक गुरु, अनेक साधूसंत, महंत, फकीर, मौला, फादर, मदर व त्यांच्या देवदेवता अनेक आहेत व यातून निवड करावयाची म्हणजे सर्वस्वी सामान्य माणूसच कायपण ज्ञानी माणसाला सुद्धा संभ्रम पडतो की, कोणत्या देवतांची आराधना करावी, अगर कोणत्या साधूमहंताकडून, गुरुकडून हे ज्ञान प्राप्त करावे.

कारण आता पूर्वासारखे पूजा, पाठ, स्तोत्र, मंत्र करण्यास वेळ नाही, जागा नाही. दोन्ही आहे पण शांतता नाही व ज्याच्याकडे हे सर्व आहे, त्याकडे श्रद्धा नाही.

परंतु तुम्ही भांबावून न जाता तुम्हास एकच दैवत की सद्गुणांनी नटले आहे. ज्याच्यांत पूर्णपणे ज्ञान आहे व जे या विश्वाचे विश्वगुरु आहेत, या त्रिगुणशक्तीचे व स्वयंगुरु आहेत की, जे या कलीयुगात न जन्म घेताच अवतरले आहेत व जन्म नसल्यामुळे मरण ही अवस्था नंसल्याने, जन्ममरणरहीत अवस्थेत या पृथ्वीवर मानवाचा उद्धार करण्यासाठी अवतरले आहेत, की जे नुसल्या स्मरणाने संतुष्ट होतात. त्याच्या गायनाने आनंदीत होतात. व त्यांच्या पूजनाने ते स्वयंदर्शन देतात, ज्याच्यात योग, ज्ञान, भक्ती व वैराग्य हे सर्व एकाच ठिकाणी पहावयास मिळते. असे हे ज्ञान संपन्न, विचार संपन्न, दयाळू, कृपाळू, अज्ञान बाहू मूर्ती श्री दत्तगुरु, की ज्यांनी युगानुयुगे' अवेतार आता रूपांचे एक रूप, तीन गुणांचे एकच गुण व तीन शक्तींचे एकच पीठ, ते म्हणजे ब्रह्मदेव, की जो विश्वाचा विश्वकर्ता. विष्णु, की जो विश्वाचा, ब्रह्मांडाचा नियंता, पालनकर्ता व महादेव, जो या विश्वाचा, ब्रह्मांडाचा, लय म्हणजे प्रलय कर्ता आहे. अशा तीन देवतांत्री, तीन गुणांत्री तीन शक्ती देवतांत्री एकच देवता म्हणजे दत्त हे अवतरले आहेत.

अशा या रूपाला शरण गेल्यास त्यांचे संकिर्तन भक्तीयुक्त गायन केल्यास, त्याची सहज सुलभ प्राप्ती होऊन, ज्ञान, भक्ती, वैराग्य पाहून आपण मानव जातीचे कल्याण व स्वतःच्या मानवी जन्माचे सार्थक करून घेण्यात आजच दृढनिश्चयपूर्वक प्रयत्न करा व मार्गदर्शन मिळवा, ही सर्व दत्तगुरुंची प्रेरणा आहे.

श्रीसाईलीला नूतन नाविन्यपूर्ण लेखमाला श्री साईबाबा उवाच

श्री सद्गुरु साईनाथांचा 'श्री साईसच्चरित' हा जगातील एक अद्वितीय असा ओवीबद्ध चरित्रग्रंथ आहे. स्वतः श्री बाबांनी या ग्रंथातील काही अध्याय ऐकलेले आहेत व या ग्रंथाला शुभाशिष प्रदान केले आहेत. मुंबापुरीतील ज्येष्ठ नि वयोवृद्ध साईभक्त उद्योगपती व श्री साईलीलाचे एक चोखांदळ वाचक श्री. डी. जी. उर्फ आबासाहेब देशपांडे यांनी या श्री साईसच्चरित्रातील अगदी नेमकीच श्री साईनाथांनी उच्चारलेली, म्हटलेली, बोललेली, उपदेश केलेली अशी बहुमोल चरण-वाक्ये हुडकून काढून त्यांचा संग्रह तयार केला आहे. संपूर्ण चरित्र ग्रंथातील अध्यायांचे वाचन, मनन करून त्यांनी हा तयार केलेला संग्रह साईभक्तांसाठी सादर केला असून तो "श्री साईबाबा इति उवाच" या नावाने साईलीलाच्या येत्या जानेवारी १९८८ च्या अंकापासून अध्यायानुसार क्रमशः प्रसिद्ध करीत आहोत. आमचे वाचक या नूतन लेखमालेचे स्वागतच करतील.

आत्मकल्याण

सौ. निर्मला चि. राजे
लिला भुवन, राजारामपुरी,
उवी गल्ली, कोल्हापूर.

आजचा लिखाणाचा विषय मी आत्मकल्याण हा घेतला आहे.

सत्संगतीचा व श्री साईंचरण सेवेचा महिमा फारच गोड व मार्मिक आहे. या संसार सागरातून निभावून नेण्याला श्री साईबाबांची भक्तीरूपी नावच समर्थ आहे. श्री साईबाबा स्वतः दयाळू होऊन स्वतः सुकाणू घेऊन बसतात व प्रत्येक वेळी मार्गदर्शन करतात. त्यावेळी त्या नावेला कोणतेही भय नसते. पैलतीरी पोहोचणार हे नवकीच.

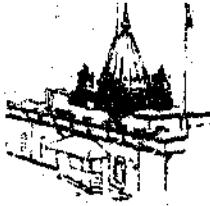
आपण नेहमी दुसऱ्याच्या कोणत्याही उचित कार्यात मदत करण्यात चंदनासारखे झिजले पाहिजे. झिजल्यानंतर त्या सुंगधाचा सुवास सर्वत्र दरवळणे, म्हणजेच आत्मकल्याणाचा अेक छोटासा अनुभव संत व भक्त मंडळी ज्यावेळी अेकमेकाला भेटतात, त्यावेळी परमेश्वरभक्तीचे व ज्ञानाचे अनुभव एकमेकांना कथन करतात. ते भक्ती ग्रंथात नमूद केलेले आहेत. ते वाचून जो आनंद मिळतो, तो फक्त निस्सीम भक्तच जाणतात. त्यातच ते आपले कल्याण आहे, असे मानतात.

माझे वैयक्तिक मत असे आहे की, आत्मकल्याण म्हणजे काय, तर ते म्हणजे आपण परमेश्वराला आपल्यातच शोधणे. यासाठी पाळावयाची साधने म्हणजे, एक खरे बोलणे, इतरांना जेवढी मदत करता येईल तेवढी करणे, आपल्याकडे कोणी काही विचारण्यासाठी अगर मदतीसाठी आले तर शांतपणे ऐकून घेणे व आपल्याला जे ज्ञात आहे ते सांगणे, अगर देणे या सर्व आत्मकल्याणाच्या पायऱ्या आहेत.

बाबांच्या ठायी भक्त रक्षणाचे बीद कायमचे घास करून असते. त्यांच्या चरणकमळापाशी कोणी रक्षणासाठी प्रार्थना केली आणि त्याचे रक्षण झाले नाही, असे कधीही झालेले नाही. या प्रसादोसाठी आपणास तपश्चर्या करणे आवश्यक असते.

आपण आपल्या आत्मकल्याणासाठी दैनंदिन जीवनात कोणत्याही गोष्टीचा वृथा अभिमान न धरता श्री साईबाबांचा नामस्मरणाचा अखंड जप करणे जरुरी आहे. त्यामुळे आपल्या मनाची योग्य ती मशागत होऊन ते फक्त चांगल्या कार्यासाठी व निस्सीम भक्तीसाठीच उद्युक्त होईल.

जसा ज्याचा भाव तसा त्याचा अनुभव, श्री साईबाबांचे अस्तित्व हे प्रत्येकाच्या भावनेचे व श्रद्धेचे स्थान आहे. त्याच्या ठिकाणी ज्या गुणांचे अस्तित्व मानावे, ते गुण अनुभवास येतात. बाबा तर परिपूर्ण व सर्वगुणसंपन्न आहेत. निरनिराळे लोक आपआपल्या कल्पनेप्रमाणे व सांसारिक गरजेप्रमाणे श्री साईबाबांवर श्रद्धा ठेवून त्यांना भजतात. त्या सर्वांना त्याच्या श्रद्धेप्रमाणे फळे मिळतात. बाबांकडे कोणताही भेदभाव नाही. श्रीमंत-गरीब, लहान-मोठा, उच्च-निच, पुरुष-स्त्री सर्वांना श्री साईबाबा सारखेच मानतात. हे जे भेदभाव अस्तित्वात आहेत, ते मानवानेच निर्माण केले आहेत. श्री साईबाबा कधीही भेदभाव करत नाहीत. ते शुद्ध प्रेमाच्या भक्तीचे

भुकेले आहेत. सर्वकाळी भक्तांच्या रक्षणासाठी श्री बाबा धाऊन जातात, हा माझा दृढ विश्वास आहे. बाबांशिवाय आपल्याला दुसरा कोणीही त्राता नाही.

दुसरे आत्मकल्याणाबाबत मला असे वाटते की, बाबा सर्व चराचर व्यापून राहिले आहेत. सर्व ठिकाणी, सर्व प्राणीमात्रामध्ये त्यांचे अखंड अस्तित्व असते. श्रीबाबांनी श्रद्धा व सबुरी ही जी दोन नाणी आपणाला दिली आहेत, त्यांचा ह्या संसारात चांगल्या तळ्हेने उपयोग करून घेतला पाहिजे. तो फार मोठा ठेवा आहे व त्याचे खन्या अर्थाते जतन केले पाहिजे.

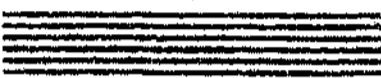
आता आपण श्रद्धा या नाण्याचा विचार करू. श्रद्धा म्हणजे विश्वास. आपण एकदा का बाबांवर विश्वास ठेवला व त्याला थोडाही तडा जाऊ दिला नाही, तर बाबा आपल्याला दुप्पट फळ देतील. बाबांवर विश्वास ठेवणे, म्हणजे श्री साईबाबारूपी बँकेते भक्तीरूपी मुद्दल ठेवण्यासारखे आहे. बाबा आपल्याला त्याचे दामदुप्पटीने व्याज देणार हे व्याज म्हणजेच त्यांनी आपल्या भक्तीला दिलेले फळ. त्यांच्या आशीर्वादाने आपण आपले आयुष्य चांगल्या तळ्हेने व्यतीत करू शकू, हा झाला आत्मकल्याणाचा एक भाग.

दुसरे नाणे म्हणजे सबुरी. सबुरी म्हणजे शांततेने व चिकाटीने घेणे. बँकेते पैसे ठेवल्यावर आपल्याला लगेच त्यावर व्याज मिळत नाही. काही काळ थांबणे आवश्यक असते. एकदा का हे दैवी व्याज मिळाले, की मानव आपले जीवन शांततेने व धैर्यने जगू शकतो. बाबा म्हणतात, कोणतीही गोष्ट सबुरीने व शांततेने घ्या. एकदमच सर्व प्राप्त होऊ शकणार नाही. खरोखरच श्रद्धा व सबुरी ही दोन नाणी म्हणजे बाबारूपी बँकेने दिलेले अनमोल व्याजच होय. सबुरी हा आत्मकल्याणाचा दुसरा भाग आहे.

आपण रोजची साधना करताना आपले आत्मकल्याण साधले पाहिजे. एकनिष्ठपणे आचरण करीत राहिले म्हणजे प्रत्येक संकटाच्यावेळी बाबा आपले अस्तित्व प्रकट करून भक्ताचे रक्षण करणार हे नक्कीच, असा आजपर्यंतचा पुण्यमार्गाने गेलेल्या सर्व भक्तांचा अनुभव आहे. असे असून सुद्धा अनेक जन्माच्या पुण्याईने ज्यांना हा मार्ग प्राप्त झाला आहे, अशा सद्भक्ताच्या मनात काहीवेळा संशय व अश्रद्धा निर्माण होते. त्याचे कारण एवढेच की, त्यांचे मन पूर्णपणे बळकट व निश्चयी झालेले नसते. हा कलिकालाचा महिमा आहे. या काळात प्राप्त झालेला परमार्थ मार्ग सुद्धा आक्रमण करणे फार कठीण आहे, कोणत्याही गोष्टीची संसारात निश्चयी नसल्यामुळे आघात वेळोवेळी होऊन मन पुन्हा अस्थिर होते व मनाला नैराश्य येते, हे सर्व बाबांच्या नामस्मरणाने नष्ट होते. शरण आलेल्या भक्तांचा सर्व भार बाबा आपल्यावर घेतात. तुमचे सदैव रक्षण करण्यास 'हे मी माझे कर्तव्य समजतो' अशी गवाही बाबा देतात. सारांश, बाबा आपल्या भक्ताची कधीही उपेक्षा करत नाहीत. आपण बाबांच्या भक्तीत व सेवेत एकरूप असणे आवश्यक असते. ध्यानी, मनी, संसार करत असता नामस्मरण करणे जरुर आहे.

आता शेवटी मला असे सांगावेसे वाटते की, मानवाचे आयुष्य अती अल्प आहे

म्हणतात ना 'life is short and art is long' माझ्या मते, art ह्या शब्दाच्या ठिकाणी भक्ती हा शब्द योग्य ठरेल. आपल्याला ह्या जन्मी जेवढे श्रीसाईबाबांचे नामस्मरण व भक्ती करून श्री बाबांकडे धाव घेता येईल तेवढी घ्यावी. त्यासाठी आपण सद् आचरण, सौजन्य, सत्संग व सत्याची कास कधीही न सोडणे, ह्या पायऱ्यांचा उपयोग करणे आवश्यक आहे. ह्या चार पायऱ्यांनी आपण आपली संसाररुपी इमारत उभारून त्यात श्री साईबाबांची मध्यभागी स्थापना करावी. देह दुसऱ्याच्या उच्योगासाठी चंदनासारखा झिंजवून त्या गंधाची उद्बत्ती करावी. त्या उद्बत्तीचा वास सर्वत्र दरवळेल. त्याच्यप्रमाणे खोटे बोलणे; दुसऱ्याला कळत न कळत दुखवणे इत्यादीचा त्याग करून संसाररुपी इमारतीला कुलूप लावावे. म्हणजे देह खाली ठेवताना बाबा आत्म्याला सद्गती प्राप्त करून देतील व त्याला त्यांच्या चरणाजवळ जागा देतील, यात संदेह नाही.

'साईगणेशाचे गाणे'

(चाल – 'ॐकार प्रधान रूप गणेशाचे')

ॐकार प्रधान रूप हे साईचे,
शिर्डी हे भक्तांचे तिर्थस्थान ॥१॥
कृपाळू तो साई, दंयाळू तो साई,
प्रेमळ तो साई भक्तांचा मायबाप ॥२॥

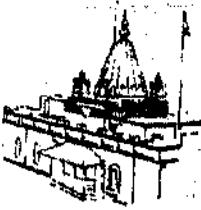
ॐकार प्रधान रूप हे साईचे,
बालरुपी साई हा शिर्डीत अवतरला,
त्याच्या सर्व भक्तांना तारण्यास ॥३॥

ॐकार प्रधान रूप हे साईचे,
'सा' म्हणजे साक्षात, 'ई' म्हणजे ईश्वर,
असा हा परमेश्वर आहे तिन्ही लोकी ॥४॥

ॐकार प्रधान रूप हे साईचे,
साई माझा सद्गुरु, आहे कल्पतरु,
समर्थ आहे नेण्या माझी नौका पैलतीरु ॥५॥

ॐकार प्रधान रूप हे साईचे,

— श्री. महेन्द्र जनार्दन गुरुव
नवनिर्माण चाळ कमिटी,
खो. नं. ३३, वाघरी वाडा,
दत्तमंदीर रोड, वाकोला ब्रिज,
सांताकुळ, मुंबई-४०० ०५४.

साईनाम सोपे हे

— सौ. भावना दामोदर जेऊरकर
साईधाम, विष्णुनगर, डोंबिवली.

साई. स + आई = साई. साई म्हणजेच आई. आई इतकाच खोल अर्थ भरला आहे साईनामात. आईसारखेच प्रेम, जिळ्हाळा, आपुलकी सामावून राहिली आहे साईत.

साई म्हणजेच सा+ई. सा=साक्षात्, ई=ईश्वर. साई म्हणजे साक्षात् साईश्वर, ईश्वराजवळ असलेली अगाध, अनाकलनीय शक्ती साईत आहे.

साईनामात खूप मोठे सामर्थ्य आहे. साईनामाचा महिमा अजब आहे. साई शब्द उच्चारण्यास सुद्धा किती सोपा आहे. ओढांना, दातांना, जीभेला कोणालाही त्रास पडत नाही. श्वासोच्छ्वासातून सुद्धा सहजपणे हुंकारला जातो “सा... ई....”

आपल्या भक्ताला नव्हे लेकराला अगदी सहजपणे आपले नामस्मरण करता यावे म्हणूनच बाबांनी “साई” हे नाम धारण केले. नामस्मरणाने भक्ताने आपल्याशी जवळीक गाठावी, साईबंधनाचे अतूट नाते भक्तात व आपल्यात निर्माण होऊन त्याचे कल्याण करावे, हाच बाबांचा उद्देश असावा. बाबांच्याच शब्दात सांगावयाचे तर...

“वरी एक सांगतो शामा । प्रेमे घेईल जो मन्नामा ।

तयाच्या मी संकल कामा । पुरवी प्रेमा वाढवी ।”

ओवी ११ – अध्याय ३.

साईनामात सर्वकाही आहे. साईनामाने पापाचे पर्वत फुटतात. साईनामाने जन्मस्मरणाचे केरे थांबतात, देहाचे बंधन तुटले जाते, घाणेरड्या वासना समूळ नष्ट होतात, काळास सामोरे जाण्याचे धैर्य मिळते.

साईनाम घेण्यास कोणताही प्रयत्न करावा लागत नाही. अंतःकरण शुद्ध होते. जीभेचे भूषण नामउच्चार. हे भूषण साईनामाने अधिक उजळले जाते. साईनामात स्वार्थपरमार्थ दोन्ही पोसला जातो, असाध्य रोगापासून शरीराची मुक्तता होते. मनाची ओढ शुद्ध, पवित्र, निर्मळ अशा साईकडे आकर्षली जाते.

स्नान करूनच साईनाम घ्यावे असे नाही. सांसारिक कर्तव्ये, जबाबदान्या पार पाडत असतानाच, खाता-पिता, उठता-बसता एवढेच नाही तर प्रातःविधी उरकतानासुद्धा साईनाम उच्चारावे. अगदी झोपेतसुद्धा जीभेवर नाम असावे. “सा...ई..” साईनाम रोमारोमांतून, श्वासोच्छ्वासातून, हाडांत इतके मुरले पाहिजे.

साईनामात एक प्रकारचा सुगंध आहे. सतत “साई” उच्चारल्याने आत्मशांती मिळते, मन समाधानी पावते. साईनामाचा सुगंध सतत हुंगावयास मिळतो. साईनामाची कास धरल्याने अहंकाराचा लोप होतो, सात्त्विकता प्राप्त होते. अमृतधारेचा वर्षाव होतो. शरीराची व मनाची पवित्रता वाढते.

साईनाम सतत घेतल्याने आपले रक्षण कंरण्यासाठी बाबा सदैव पाठीशी उभे

असतात् श्रद्धायुक्त नाम घेतल्याने आपला आध्यात्मिक उद्धार होतो.

शेवटी बाबांच्याच शब्दात सांगायचे तर—

“साई—साईति” नामस्मरण । करिल सकल कलिमल दहन

वाणी श्रवणगत पाप भंजन । एक लोटांगण घालितां ॥२०॥ ओवी, अध्याय ३.

असे हे सोपे साईनाम जर आपण निष्ठापूर्वक सतत जपत राहिले तर साई या कलियुगातील उत्पन्न होणाऱ्या वासना, अस्थिर परिस्थितीतून आपल्याला तारुन नेणार आहे. मग का बरे आपण वंचित व्हावे साईनामापासून?

म्हणूनच म्हणावेसे वाटते—

साईनाम सोपे हे । साईनाम सोपे हे...

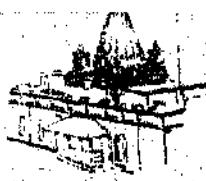
खंडखंडखंडखंड

सदा मनी बाबा साई

सदा मनी बाबा साई
 धुनी जळे द्वारकामाई
 माझी श्रद्धा त्यांचे ठायी
 चित्त माझे त्यांचे पायी
 माझे बाबा तुम्ही साई
 माझी आई द्वारकामाई
 श्रद्धा-सबुरी माझ्या भगिनी
 सदा लीन तुमच्या चरणी
 जेव्हा जेव्हा होय कष्टी
 मार्ग दावी कृपादृष्टी
 केले आम्हा दुःखमुक्त
 एक विभूतीने फक्त
 नित्य लाभो कृपा दृष्टी
 सदा वाढो माझी भक्ती
 एक माझी ही प्रार्थना !
 बाबा, माझी ही याचना !

— सौ. भारती म. भोवे

सैफी मंडील, ३ रा मजला,
 खो. नं. २५, कोनेडी ब्रीज,
 मुंबई-४.

भविष्यकाळ आणि साईंसंदेश

श्री. श. ल. अवधूत

जयंत भवन, रावतपासा,
जगदलपूर, बस्तर (म. प्र.)

-४९४ ००१.

आजच्या समाजाचे, देशाचे आणि दर्यायाने जगाचे सुक्ष्मरितीने अवलोकन केल्यास विचारवंतांच्या इष्टीता कोणते दृष्ट्य दृष्टीगोवळ होते? त्यांत प्रत्येक व्यक्तीचे स्थान कोठे आहे? तो कोणत्या दिलेला जात आहे? वास्तविकरित्या तो उत्कर्षाकडे जात आहे की अवनतीकडे? सकूरदर्शनी उत्कर्षाची जी वाटचाल आपण करीत आहोत, त्यामुळे संपूर्ण मानवजात अब्रोखरच प्रगती करीत आहे किंवा अधोगतीचा खंदक आपत्याच हाताळे आपण होवून खणत आहे? आज प्रत्येक व्यक्ती आणि पर्यायाने ममुळ मानवजातीचा भावी काळ असाच गूढ होत राहिला तर त्याची परिणती कोठे, केव्हा आणि कश्चा रितीने होणार, ह्याची कल्पना कोणाला तरी आहे का?

वर्तमानकाळाच्या परिस्थितीचे विहंगमालोचन करीत असताना, साहजिकपणे मनुष्याच्या भावपटलावर वरील प्रश्न चिन्हे गोंधळ घालू लागतात. आपण विचार करतो आणि आप-आपल्या लद्सद्विवेकबुद्धी नुसार निर्णय घेतो आणि म्हणूनच स्वतःला माणूस म्हणवून घेतो. आजची संपूर्ण परिस्थिती, समाजव्यवस्था आणि त्यांची अक्षुण्णता पूर्णतः विस्कळीत झालेली आहे. व्यक्ती-व्यक्तीचे उदाहरण घ्यावयाचे म्हणजे आपला शेजारी आपल्याला विचारीत नाही, त्याच्या सुखदुःखांची त्याला पर्वा नसते. मशिनगतीप्रमाणे स्थिर दाबला की, तो कामाला लागतो आणि त्यात तो इतका गुरफटून जातो की, शेजारील दारात काय घडून राहिले आहे, ह्याची जाणीव घ्यावयाला त्याला फुरसद नसते. शेजारी मग दुःखात असो किंवा मृतावस्थेत, मनुष्याच्या माणूसकीला जाग येत नसते. पाठीवर पाठ देवून आलेला भाऊ, परंतु तो वैरी ठरतो, मुले जन्मदात्या आईबापांना तिरस्काराने पहातात तर जीव को प्राण ठरणारा घनिष्ठ मित्र शेवटी जीवाचा काळ ठरलो. स्वार्थ आणि केवळ स्वार्थ हा आजचा मूलमंत्र, मग ती स्वार्थसिद्धी करण्याकरिता वाटेल ते घृणीत काम करावयाला तो कोणाची दखल घेत नाही. सदबुद्धी, भातप्रेम, सदभावना, विश्वबंधूत्व वगैरे गोष्टी आज भूतकाळात जमा झालेल्या आहेत. प्रश्न हा पुढे उभा राहतो की, हीच आजच्या मानवाची बौद्धिक परंपरा आहे का? आपल्या महान पूर्वजांनी, साधूसंतांनी, ऋषीमुनींनी आणि वेळोवेळी जन्म घेतलेल्या थोर व्यक्तींनी घालून दिलेल्या आणि त्यामुळे उत्कर्षाला पोहोचलेल्या भूतकाळातील जगाला आणि परंपरेला आज आपण कितपत प्रामाणिक आहोत? आजचे जगणे सर्व दृष्टींनी असिथर झालेले आहे—मग ते सामाजिक, आर्थिक, भौतिक, अंध्यात्मिक किंवा पारमार्थिक दृष्ट्या असो, वैचारिक दृष्ट्या त्याचे विश्लेषण करणे, मनोविकारांच्या अस्थांग महासागरात गटांगक्या खाण्यासारखे व्यर्थहीन झाले आहे.

आज आपल्या देशाची आणि जगाची परिस्थिती लक्षांत घेतली तर, मनुष्य आधुनिक प्रगतीच्या नावाखाली सांस्कृतिक आणि आर्थिक दृष्ट्या- रसातळाला चालला आहे, अधोगतीच्या खोल दरीकडे झापाट्याने धावू लागला आहे आणि आपली मागील परंपरा आणि संस्कृती विसरून सर्वनाशाच्या अप्राकृतीक साधनांकडे तो जावू लागला आहे, यांत शंकेला वाव उरत नाही. आज सर्व जग आधुनिक प्रगतीच्या नावाखाली एका भयंकर ज्वालामुखीच्या शिखरावर पोहचलेले आहे. त्या ज्वालामुखीच्या उद्देक होवून कोणत्या क्षणी संपूर्ण मानवजात नष्ट होईल हे सांगणे जरी कठीण असले तरी असंभव नाही. अप्रामाणिकपणा, भ्रष्टाचार, लाचलूचपत, व्यभिचार, निर्दयता ह्या सर्व गोष्टी इतक्या सांधारण झालेल्या आहेत की, त्यांना दुर्गुणांच्या ऐवजी सद्गुणांची उपमा देणे जास्त श्रेयस्कर झालेले आहे. वाह रे प्रगती! आधुनिक मशीनयुगाच्या नावाखाली प्रगतीचा विपर्यास, हे म्हणणे सयुक्तीक ठरेल. आणि खरोखरच त्याला प्रगती म्हणावयाची असेल, तर त्या दयाधन, सर्वव्यापी परमेश्वराला हे सांगणे आवश्यक वाटेल की— देवा, तू लवकर धावून ये. तूच निर्माण केलेला मानव तू निर्माण केलेल्या सृष्टीला पायाखाली तुडवून पुढे जाण्याचा प्रयत्न करीत आहे, आणि तुझीच वसूंघरा मूळ दृष्टीने नष्ट होवू पहात आहे. धाव, परमेश्वरा धाव. आत्मगतानी, भय निराशा आणि विफलता समूळ मानवजातीला ग्रासू पहात आहे.

जागतिक परिस्थितीचे आजचे एकंदर भयंकर आणि विनाशकारी रूप पाहिल्यानंतर आजपर्यंत जन्म घेतलेल्या अवतारांची, महान आत्म्यांची आणि त्यांनी प्रतिपादीत केलेल्या संदेशाची अनुभूती होते. त्यांचे संदेश आज दिवास्वप्ने झालेली आहेत, परंतु त्यांचा मूळ उद्देश अजूनही मानवजातीला मार्गदर्शक ठरणारा आहे. तो मूळ संदेश अंमलात आणल्यास अजूनही परिस्थिती ताळ्यावर येण्यासारखी आहे. परस्परांबद्दल प्रेम, विश्वबंधूत्वाची कळकळ, सहिष्णूता, सर्व जग माझेच आहे, आपण सर्व एकाच आईची आणि पित्याची लेकरे आहोत, प्रामाणिकपणा, सद्भावना, दयेची विश्वव्यापक दृष्टी आणि ब्रह्मांड शक्तीवर अढळ विश्वास ह्या वरील सर्व गोष्टींचा जर नव्याने उपयोग केला, तर आज असहणीय झालेले जग थोड्याशया अवधीमध्ये पूर्वस्थितीला यावयाला वेळ लागणार नाही. ह्या संदर्भात आपल्या पूर्वजांनी, साईबाबांसारख्या संत महात्म्यांनी आणि महान व्यक्तींनी वेळोवेळी शांती, क्षमा, दया, प्रेमाची भावना आणि तत्सम उपयुक्त गोष्टी सांगितल्या आहेत. त्या त्या गोष्टींची आज आपल्याला अतिशय आवश्यकता आहे. आपल्या संपूर्ण हयातीत आपल्या आचरणाने आणि प्रत्यक्ष कृतीने सद्गुरु साईनाथ महाराजांनी जो अमूल्य शांतीसंदेश आपणां सर्वांप्रत पोहचविला आहे, तो निःसंशय वाखाणण्यासारखा आणि कृतीत आणण्यासारखा आहे. सद्भावना, परस्परांवर प्रेम, विश्वबंधूत्व हा महान आदर्श त्यांनी देणगी म्हणून वारसा हक्काने आपल्याला दिला आहे आणि त्या आदर्शाचे पालन करणे, त्याची जोपासना करणे आणि भावी पिढीला त्यानुसार प्रेरित करणे, हे आपणां सर्वांचे कर्तव्य ठरेल, आणि आजच्या जगाला वरील सर्व गोष्टी आत्मसात करणे अपरिहार्य आहे. वरील संदर्भात श्री सद्गुरु साईनाथांचे स्थान फार महत्वाचे

आहे आणि ते स्थान अढळ, अमर आणि सदैव प्रेरणादायक ठरेल, यात संशयाला जागा नाही.

आणि असे झाले नाही, तर जगाच्या अस्तित्वाकरितां एक फार मोठे प्रश्नचिन्ह डोळ्यांसमोर उभे राहिल आणि सरतेशेवटी त्या विश्वब्रह्मांडरूपी परमेश्वराला त्याच्या उक्तीची आठवण करून देणे भाग पडेल की—

“परित्राणाय साधूनां विनाशायच दुष्कृताम ।

धर्म संस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥”

हीच सर्वव्यापी सद्गुरु साईनाथांना सप्रेम प्रार्थना.

॥ श्री साईनाम ॥

— श्री. मनोज शंकर बैंदे
सिडीओ क्वार्टर, सी-६/११,
मेरी कॉलनी, दिंडोरी रोड,
नाशिक-४२२ ००४.

आज सारी मानवजात विसाव्या शतकाच्या अखेरच्या चरणात उभी आहे. विज्ञानाच्या सहाय्याने लावलेल्या विविध शोधांनी मानव कधी नव्हत्या एवढ्या भौतीक सुखांचा उपभोग घेत आहे. सारी भौतीक सुखे माणसापुढे हात जोडून उभी आहेत. तरीही माणूस भयभीत आहे. अणवस्त्रे आणि क्षेपणास्त्रे आपला कुठल्या क्षणी घात करतील, या भीतीने माणूस ग्रस्त आहे. ज्या विज्ञानाच्या सहाय्याने आपलं जीवन संघर्षविहीन बनवायला हवं होतं, तेच माणसांने आणखी कलहयुक्त बनवलं आहे. अशांती हा आजच्या माणसाचा स्थायी भाव बनला आहे.

राष्ट्राराष्ट्रांत कलह आहेत. धर्माधर्मात कलह आहेत. हिंसाचाराचा आगडौब तर सर्वत्र एखाद्या भक्षक राक्षसारखा उसळला आहे. प्रत्येक व्यक्तीचे मग ती गरीब असो, श्रीमंत असो, जीवन कलहयुक्त आहे. माणूस माणुसकीला पारखा झाला आहे. पैसा हा माणसाच्या ठायी देव ठरला आहे. पैसा हे एकच मूल्य त्याच्या जीवनात उरलं आहे. भौतीक सुखांसाठी पैसा, पैशासाठी फसवणूक हा या युगाचा धर्म ठरला आहे. सधर्माची जागा अधर्माने घेतली आहे. इतकंच नाही तर अधर्मालाच सधर्माचा दर्जा देण्याइतकी माणसाची अधोगती झाली आहे. प्रत्येकजण अंधारात चाचपडतो आहे.

या अंधारात चाचपडणाऱ्या माणसाला प्रकाशाचा मार्ग दाखविणारा एकही दीपस्तंभ आज उरलेला नाही कां?—

—आहे. आहे. तो पहा अजूनही एक दीप चाचपडणाऱ्या माणसाला प्रकाश दाखविण्याचे काम शिरडीत निरंतर करतो आहे. त्या दीपाचे नाव आहे, श्री साईबाबा.

दीन-दुबळ्यांचा तारणहार, अनाथांचा नाथ, करुणेचा सागर, साईनाथ शिरडी ग्रामी विसावला आहे. देहरूपाने नसले तरी आत्मरूपाने दुःखितांचे अश्रू पुसण्याचे काम बाबा अजूनही करताहेत. श्रद्धा व सबूरीचा मंत्र देऊन शाश्वत सुखाचा मार्ग दाखवीत आहेत.

जाती-पाती, धर्म, प्रांत, देश यांची बंधनं तोडून माणसं शिरडीला येताहेत. बाबांच्या समाधीवर डोकं टेकून कृतकृत्य होताहेत, चिंतामुक्त होताहेत. रित्या हाताने आलेले जीवन घैतन्याने भरून घेऊन परत जाताहेत. जो साईला शरण आला, त्याचे दुःख संपले म्हणून समजा. श्री सद्गुरु साईबाबांनीच म्हणून ठेवलेय,

“शिरडीस ज्याचे लागतील पाय
टळ्टील अपाय सर्व त्याचे
माझ्या समाधीची पायरी जो चढेल
दुःख हे हरेल सर्व त्याचे ॥”

जो साईला शरण गेला, त्याचा उद्धार झाला. त्रेतायुगात जसा प्रभू श्रीराम, द्वापरयुगात जसा श्रीकृष्ण तसा कलीयुगात श्री साईनाथां शरण आलेत्याचा भार वाहाणे, हे तर देवाचे ब्रीद.

तुमचा मी भार वाहीन सर्वथा ।

नव्हे हे अन्यथा वचन माझे ॥

हे त्या अनंतकोटी ब्रह्मांडनायक श्री साईचे आश्वासन आहे. आपल्या भक्तांना त्या परब्रह्माचे वचन मिथ्या कसे ठरणार?

अध्यात्मिक शांती मिळविण्याचा राजमार्ग आहे, साईनाम घेणे! जिथे साईनामाचा गजर आहे, तिथे प्रत्यक्ष श्री साईबाबांचा वास आहे. जिथे साईनामाचा उद्घोष आहे, तिथे प्रत्यक्ष लक्ष्मीचा संचार आहे. दैन्य, दारिद्र्य, दुःख आणि काम-क्रोधादि षड्गिरिपूना तिथे थारा नाही. तिथे आहे, संजीवन सुख आणि समाधान – साईकृपेचे अधिष्ठान.

साईनाम घ्यावे आणि कर्म करीत रहावे. मनुष्याचा देह निमित्तमात्र. आपण फक्त साईच्या हातातलं साधन क्वावं. साईच कर्ता-करविता. जे कर्म करावं, ते साईला अर्पण करावं. कर्माच जसं फळ मिळेल, ते साईचा प्रसाद म्हणून आनंदाने ग्रहण करावं. जीवन धन्य होते. हाच निष्काम कर्मयोग. आजच्या कलहयुक्त, अशांत वातावरणात आंतरिक शांती आणि समाधान मिळविण्यासाठी श्री साईबाबा प्रेरीत प्रकाशकिरण जीवन उजळविणारा.

“बोलो बोलो साईराम

बोलो बोलो साईशाम ॥”

“अनंतकोटी ब्रह्मांडनायक राजाधिराज योगीराज परब्रह्म सच्चिदानन्द श्री समर्थ सद्गुरु साईनाथ महाराज की जय”

श्री. खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी

— साईनंद

शनिवार, दिनांक २०-१-१९९२

सकाळी मी नित्याप्रमाणे वेळेवरच उठलो. दिवस उगवण्यापूर्वीच मी प्रार्थना पण आटोपली आणि येथल्या दैनंदिन जीवनाशी निगडीत असलेल्या कार्याला सुरुवात केली. दिवस चांगला उगवला आणि तो मावळलाही. मी बापूसाहेब जोग, उपासनी व रामभासुरी यांचे बरोबर परमामृताचे वाचन केले. भीष्म आणि माझे चिरंजीव बळवंत यांना बरे नव्हते. आम्ही साईमहाराजांना बाहेर जातांना आणि ते पुन्हा परततांना पाहिले. ते आज खुषीत गप्पा मारीत होते. इतक्यात एका जवळच्याच खेड्यातले एक जहागिरदार आले, पण साईमहाराजांनी त्यांना आपल्या जवळपास फिरकू-येऊ दिले नाही. त्यांची तितकी भाव भक्तीही नव्हती. अनेकांनी त्यांच्या भेटीच्या बाबतीत मध्यरथी केली खरी पण ती व्यर्थ गेली. आप्पा कोते पण आले आणि त्यांनी जहागिरदारांसाठी नित्याची पूजा करण्याची परवानगी मागितली पण ती बाबांनी नाकारली. शेवटी साईनी त्यांना मशिदीत येऊन धुनीजवळच्या एका खांबाची पुजा करण्याची परवानगी दिली. पण आपण त्यांना 'उदी' देणार नाही म्हणून सांगितले. मला वाटले आज साईबाबा रागावले असावेत, पण खरोखरीच तसे नव्हते. आमची मध्यान्ह आरती नित्याप्रमाणे पार पडली. श्री साईबाबांनी बापूसाहेब जोगांना हुकूम केला की, सर्व आरत्या प्रत्येक दिवशी वेळच्या वेळीच व्हायला हव्यात. त्यांच्या या हुकूमवजा निर्णयाचे भाकीत मी दोन दिवसांपूर्वी जेव्हा मेघा गेला तेव्हाच केले होते. दुपारच्या भोजनानंतर मी काही वेळ वर्तमानपत्रे वाचत बसलो. दिक्षितांचे धाकटे बंधू (जे सध्या भुजचे दिवाण पदावर आहेत) जे खांडवा येथे प्रॅक्टिस करीत होते ते आज सकाळीच आले आणि त्यांचे मुंबईचे एजंट दुपारी आले. दिक्षितांच्या बंधूनी दिक्षितांचे पूर्वीच्याच कामकाजाचे बाबतीत मन वळविण्याचा प्रयत्न केला, पण तो निष्फळ ठरला. शेवटी त्यांनी स्वतः श्री साईबाबांकडे दाद फिर्याद केली पण बाबांनी ती बाब सर्वस्वी दिक्षितांवरच सोपविली. बापूसाहेब जोगांकडेही आज चार पाहुणे आले. त्यांच्या पत्नीच्या बहिणीचे यजमान जे सांगलीला मुख्य खजिनदार अधिकारी म्हणून होते ते आपल्या सर्व कुटुंबियांना घेऊन आले. दिल्ली दरबारचा सोहळा आटोपून ते परतत असताना वाटेत येथे आले. त्यांच्या पत्नीने बापूसाहेब जोगांच्या पत्नीना आपल्या बरोबर नेण्याची इच्छा प्रदर्शित केली पण साईमहाराजांनी त्यांना नेण्यास परवानगी दिली नाही. आम्ही साईमहाराजांना ते बाहेर येऊन सायंकाळच्या रपेटीला पडताना पाहिले. ते आल्यानंतर वाड्यातील आरती व शोजारती झाली. दिक्षितांनी नेहमीप्रमाणे रामायणाचे वाचन केले. भीष्मांची प्रकृती ठीक नव्हती आणि माझा मुलगा बळवंताची प्रकृती आणखीनच बिघडली म्हणून भजनाचा कार्यक्रम झाला नाही. आज येथे मोरेश्वर जनार्दन पाठारे सपलीक आले. त्यांना पक्षघाताचा जबरदस्त झटका

श्री साईलीला, ऑक्टोबर १९८७

आल्यामुळे त्यांच्या शरीराची बरीचशी हानी झाली होती. वसईचे जोशी येथे आले आणि येताना त्यांनी आपल्या बरोबर येथे गाईल्या जाणाऱ्या प्रार्थनेच्या काही छापील प्रती बरोबर आणल्या.

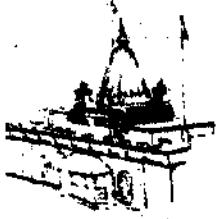
रविवार, ता. २९-१-१९९२

मी उठलो आणि काकड आरतीस हजर राहिलो. बाळा शिंपी सिंवाय त्यावेळी तिथे सर्व नेहमीचीच मंडळी होती. आरतीनंतर साईबाबानी नित्याप्रमाणे छुप्या शत्रूवरुन कठोर शब्द प्रहार करण्यास सुरुवात केली. त्याच्या बोलण्यात आप्पा कोते, तेलीन, वामन तात्या इ.इ. मंडळीची नावे दिली. बापूसाहेब जोग, उपासनी व राममारुती यांचे बरोबर मी परमामृत वाचले. बापूसाहेब जोगांचे सांगलीहून आलेले पाहुणे आमच्या या वर्गास हजर होते. त्यांचे नाव आहे लिमये. आम्ही साईबाबाना बाहेर जाताना आणि नंतर ते पुन्हा मशिदीत परतताना पाहिले. आम्ही मशिदीत असताना माधवराव देशपांडे नगरहून परत आले होते. त्यांच्याबरोबर दादासाहेब करंदीकर आणि बडोद्याचे एक सज्जन होते. करंदीकरांना पाहून मला अतिशय आश्चर्य वाटले. एका कज्जा-खटल्यासाठी ते नगरला आले होते हे कळले. तिथे माधवराव देशपांडेची गाठभेट झाल्यावर त्यांनी साईमहाराजाचे दर्शन घेण्याचे ठरविले. आम्ही गप्पा मारीत बसलो. दुपारी सुमारे ४-३०चे सुमारास ते नगरला परतले. लिमयेसुद्धा गेले. प्रथमत: त्यांना जाण्याची परवानगीच नाकारली होती पण नंतर साईबाबानी ती दिली सदाशिवराव दिक्षितांनी सुद्धा जाण्याची इच्छा व्यक्त केली खरी परंतु त्यांनी उद्या सकाळी आपल्या कुटुंबासमवेत, मुलाबरोबर आणि राम मारुती बरोबर निघावे असे सांगण्यात आले. आम्ही साई बाबाना सायकाळच्या रपेटीस बाहेर पडताना पाहिले सायंकाळच्या आरतीनंतर वाढ्यात दिक्षितांनी रामायण वाचनाचा कार्यक्रम केला.

श्री. शूरसेन जयकर यांचे देहावसान

विलेपारले येथील प्रख्यात वयोवृद्ध साईभक्त व श्री शामराव जयकर यांच्या आठ चिरंजीवांपैकी क्रमांक दोनचे चिरंजीव श्री. शूरसेन शामराव जयकर यांचे मंगळवार दि. ११-८-८७ रोजी मध्यरात्री देहावसान झाले निधन समयी त्याचे वय ८८ वर्षांचे होते. श्री. शूरसेन यांनी आपल्या वडिला समवेत श्री. बाबाचे अनेकदा दर्शन घेतले होते. त्यांचे वडील श्री. शामराव यांनी प्रत्यक्ष साईना विनंती करून त्यांना समोर बसवून त्यांचे हुबेहूब तैलचित्र १९९७ साली आपल्या कुऱ्यत्याने रेखाटले होते तेच चित्र आज शिरडी येथील द्वारकामाईत धुनीमातेसमोर कठड्यालगत चोदीच्या फ्रेममधे सुशोभित आहे. श्री. शूरसेन यांच्या पश्चात् त्याच्या ८४ वर्षांच्या वयोवृद्ध पली कमलाबाई या आहेत.

श्री साईमृतात्म्यास चिरशांती व सदगती देवो

येणे सोपे टिकणे कठीण

श्री. अनिल केशवराव रसाळ
 २१/३८२, बी.पी.टी. स्टाफ कॉर्टर्स,
 रेनॉल्ड्स रोड, वडाळा (पूर्व),
 मुंबई-४०० ०३७.

वर्षाचे सर्व दिवस व सर्व वेळ शिर्डीत येणाऱ्यांची तोबा गर्दी असते, गर्दी कमी होत नाही, उलट वाढते. परंतु अशा गर्दीतील बरेचसे भक्त तिथे नियमीत येताना प्रथम काही वर्ष दिसतात, नंतर येत नाहीत. नवी माणसं येताना व वाढत्या प्रमाणावर येताना दिसतात. परंतु थोडी वर्ष येऊन नंतर श्रीची शाळा सोडणारे भक्त जास्त! पास झाल्याचा दाखला घेऊन शाळा सोडलेले कमी, फारच कमी!!

वाढती गर्दी व नवनवीन व दूरदूरच्या ठिकाणांहून येणाऱ्यांची संख्या वाढते. याचा अर्थ श्रीबाबा आम जनतेत वाढत्या प्रमाणात रुजू लागले असा निश्चित होतो. पण काही खेपांनंतर भक्त शिर्डीला येण्याचे सोडतात, हेही तितकेच खरे आहे. याचे कारण किंवा याची कारणं काय असावीत? श्रीबाबांजवळ टिकून रहाण्यात भक्त कुठं कमी पडतात, की त्यांना टिकवून ठेवण्यात श्रीबाबाच कमी पडतात? बरं! नवीन दर्शनार्थीची वाढ व जुन्यांची गळती हे फक्त श्रीच्याबाबत कां घडतं?

सर्वप्रथम आपण श्रीबाबा कुठं कमी पडतात का याचाच विचार करु या. अगदी प्रामाणिकपणे व निःपक्षपाती विचार केल्यास असं आढळून येईल की, श्री जर खरोखरच कमी पडत असते तर नवी व जुनी, अशी दोन्ही भक्तांची गर्दी कमी होत गेलेली असती. पण इथे नवीन भक्त गर्दी करताना दिसतात. याचाच अर्थ नवीन भक्तांना त्यांच्या लीलांचे, त्यांच्या नवीन घडलेल्या चमत्कारांच्या ऐकिव किंवा प्रत्यक्ष अनुभवानंतर दर्शन घ्यावेसे वाटते. ही दर्शनाची ओढ त्यांना खेचून आणते. त्यामुळे त्यांना पुन्हा दर्शनाला यावसं वाटणं स्वाभाविक आहे. त्यांचे अनुभव ते मोठ्या प्रमाणावर इतरांना सांगतात. व अशा प्रकारे भक्तांच्या गर्दीचा गुणाकार होतो. या वरुन असं अनुमान काढता येईल की, नव भक्तांच्याबाबत श्रीबाबा कमी पडत नाहीत.

वरील विवेचनाचा दुसरा अर्थ असा निघतो का की, मग श्रीबाबा जुन्या भक्तांना नाविन्यपूर्ण अनुभव देऊ शकत नाहीत. म्हणजेच ते अशा सामर्थ्यात कमी पडतात की काय?

मला वाटतं या प्रश्नाचा आपण वेगळ्या प्रकारे विचार केला तर उत्तर सापडेल.

श्रीसाईबाबा हे समर्थ सद्गुरु आहेत. आपल्या शाळेत त्यांनी वेगवेगळ्या इयतांचे वर्ग केले आहेत. प्रवेश करताना शाळेत फक्त काही वय पूर्ण झाल्याची अट असते. तशीच अट श्रीच्या शाळेची आहे. किमान पूर्वसुकृत असत्याशिवाय शिरडीचे दर्शन घडत नाही. एकदा दर्शनाला गेलेला भक्त काहीतरी प्रचिती व अनुभव घेऊन जातो.

नंतरही त्याला जावेसे वाटते, ते या अनुभवापोटी.

शाळेत जसा १लीचा अभ्यास पूर्ण झाल्यावर मगच शिक्षक त्या विद्यार्थ्याला दुसरीत, १ली पास झाल्यानंतर घालतो. तसाच प्रकार श्रीच्याबाबत आहे. भक्त काही वर्ष आल्यानंतर श्री त्यांची कसोटी व परीक्षा घेतात. या परीक्षा व कसोट्या त्या भक्तांच्या हितासाठीच ते घेतात.

आपणा सर्वानाच माहीत आहे की, १लीच्या वर्गातील मुलांना घरचा अभ्यास थोडासा किंवा ज्ञवळज्ञवळ नसतोच. पण क्रमाक्रमाने वरच्या वर्गाला अभ्यासक्रम, शिस्त व घरचा अभ्यास वाढत्या प्रमाणावर असतो. त्याप्रमाणेच भक्त जसे जुने होतात तशी त्यांची कसोटीपण तितकीच कठीण व दीर्घ काळ असते. आणि नेमके इथेच भक्त सर्व बाजूंनी कमी पडतात. काही देणारा देव सर्वानाच आवडतो. पण काही कमी करणारा बहुतेकांना नको असतो. उदाहरणार्थ म्हाळसापतीसारखा भक्त आयुष्यभर विपन्नावस्थेत श्रीच्या हयातीत नित्य सेवेत राहिला, पण श्रीनी त्याला पैशाने श्रीमंत केले नाही. उलट येणाऱ्या भक्तांपैकी हंसराज या श्रीमंत भक्ताने देऊ केलेली मोठी रक्कम घेऊ दिली नाही. पण या प्रसंगानंतरही म्हाळसापती श्रीच्या सेवेतच राहिले. कां? याचं खरं कारण श्रीनी त्याला अवीट असं वैराग्य व दृढ विवेक दिला व जौ अतिशय अशी अलभ्य गोष्ट शुभदिवशी विनायास मृत्यु व सद्गतीपण दिली. ज्याना धन व इतर मायिक गोष्टी दिल्या, ते बिचारे या गोष्टीच्या आसक्तीमुळे जन्ममरण परंपरेत अडकले गेले. याला कोण सूझ खरी कृपा म्हणेल? परंतु अशी कृपा सहसा कोणालाही नको असते.

वरील गोष्टीमुळे हे निश्चित होते की, बहुतेक भक्तांना मायिक गोष्टी अतिशय प्रिय आहेत. त्या जेव्हा मिळेनाशा होतात किंवा त्या मिळण्यास उशीर होतो किंवा अजिबात मिळत नाहीत. तेव्हा भक्त त्याचा विपरीत अर्थ लावतो.

दुसरे असे की, “घरचा अभ्यास” न केल्यास शिक्षक जसे शिक्षा देतात तसंच श्रीबाबासुद्धा करतात. शिक्षा करणारा शिक्षक प्रिय होत नाही. त्याप्रमाणे बाबांच्याबाबत होते व भक्त येण्याचे थांबतात.

तिसरे कारण असे की, नेहमीच अभ्यास न करणाऱ्यांना जशी कडक शिक्षा केली जाते, त्याचप्रमाणे नेहमीच श्रीनी दिलेली आचारसंहिता न पाळणाऱ्यां बाबत पण श्री कडक शिक्षा करतात. त्याचं खरं कारण न शोधता व त्याचं खरं मूल्यमापन न करता भक्त अज्ञानापोटी श्रीना दोष देतात व स्वतःत सुधारणा न करता सरळ शिर्डीची वारी कायमची सोडतात. जन्मोजन्मीच्या पूर्व सुकृतांनी मिळालेल्या गुरुचरणांचा आश्रय केवळ क्षणिक व मायिक गोष्टी न मिळाल्याने किंवा स्वतःची अपात्रता न जाणल्याने कायमचा सोडतात.

श्रीसाईसच्चरित्राचे सुरुवातीचे अध्याय जवळ जवळ २० व्या अध्यायापर्यंतचे प्राथमिक उपदेश, आचार, विचार, संहिता, साधना यांना वाहिलेले आहेत. पण २१व्या अध्यायात श्री विनायक ठाकुरांना श्रीनी स्पष्टपणे सांगितले आहे की, “नाणेघाट

रेड्वावर बसून चढण्याइतकं येथील चालणं सोपं नाही. जे तू विचार सागरात वाचलंस ते प्रत्यक्ष आचरावं लागेल. इथं हाडांचं पाणी करावं लागेल.”

स्वतः श्रींनी ३२व्या अध्यायात आपण सद्गुरुच्या केलेल्या सेवेचा त्रोटक पण अतिशय छान उल्लेख केला आहे. “तहान भूक हरपून मी माझ्या गुरुचे ध्यान केले” असं ते म्हणाले. बरेचसे भक्त त्यांच्याइतकी उत्कटता व तन्मयता आणू शकणार नाहीत. पण अशा सद्गुरुने घातलेली किमान आचार संहिता त्यांनी कमीत कमी अतिशय प्रांजळपणे आचरणात का आणू नये? आणि काही काळ त्यांच्या शाळेत घालवल्यानंतर बिगरीत किंवा पहिलीतच बसण्याचा का आग्रह करावा? त्यांच्याकडून सद्गति व अंतिम व कायमचे कल्याण का करून घेऊ नये? वर्ग किंवा शाळाच का सोडवा?

तात्पर्य, या मार्गात सद्गुरुच्या दर्शनास येणे. सोपं आहे पण त्यांच्याबरोबर टिकण कठीण. यामुळेच शिर्डीत नेहमी गर्दी असूनही जुन्या भक्तांची गळती चालू असते व ते टिकत नाहीत. कारण शिर्डीला येणं सोपं पण इथं टिकणं फार कठीण आहे.

साईं तव कृपेने फुलू दे मम जीवन

साईं असे माझे ध्यान तोचि माझे गान
हृदयी तुझीच मूर्ती व्यापिले माझे जीवन
प्रसाद तुझा लाभता तृप्त झाले मन
साईं तव कृपेने फुलू दे मम जीवन

साईनाथ हेच आम्हां भक्तांचे भूषण
साईकृपेचा अगाध महिमा उद्धरले जन
गाऊ या एक दिलाने साईचे गुणगान
साईं तव कृपेने फुलू दे मम जीवन

तुझी उदी प्राशन करता झालो मी पावन
साई माझा देव मागतो मी संत कृपादान
साई माझा प्राण साई पायी राहीन लीन
साईं तव कृपेने फुलू दे मम जीवन

— श्री. रमाकांत पंडित

प्रभासमृती, भाऊ दाजी मार्ग, माटुंगा, मुं.-१९.